

تحلیل شکاف راهبردی از سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی جمهوری اسلامی ایران

سید ابوالحسن بتولی^۱ | غلامحسین بیابانی^۲ | محمد جندقی قمی^۳

چکیده

در سال‌های اخیر امنیت اقتصادی در صدر مطالبات رهبری و مردم از نظام قرار دارد. اگر چه سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی کشور از سرآغاز دهه ۱۳۹۰ در دستور کار قرار گرفته‌اند، اما همواره پاشنه آشیل نظام بوده‌اند، طوری که نظام دچار شکاف انتظارات فاحشی نسبت به سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی است. در این راستا، هدف پژوهش حاضر انجام یک تحلیل شکاف راهبردی از سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی کشور است تا بدین وسیله زمینه برای آسیب‌شناسی و بهبود راهبردهای موجود به دست آید. پژوهش حاضر یک مطالعه کیفی به روش تحلیل محتوا است که از منابع داده سه‌گانه (مثلث‌سازی) شامل بیانات امام خمینی رحمه‌الله علیه و مقام معظم رهبری مدظله‌العالی، دیدگاه‌های مقامات رسمی نظام، و ایده‌های صاحب‌نظران اقتصادی و سیاسی کشور استفاده شده است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهند که از سیاست‌های پنج‌گانه امنیت اقتصادی جمهوری اسلامی ایران، ارتقای ارزش افزوده سرمایه‌گذاری بیش از سایر ابعاد مورد تأکید نظام قرار دارد و نقش بُعد مادر را برای چهار بُعد دیگر ایفاء می‌نماید. همچنین، هر بُعد از سیاست‌های مذکور از هفت راهبرد گسترده برخوردار است که یک چتر تاکتیکی اقتصادی، سیاسی، نظارتی و قضائی برای تحقق اهداف هر بُعد از سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی فراهم می‌آورد. تحلیل شکاف راهبردی هسته‌های کلیدی هر یک از راهبردهای مذکور را به صورت عمل‌گرایانه به مفاهیمی قابل دستیابی تجزیه نموده و آنها را مورد آسیب‌شناسی قرار می‌دهد و بدین وسیله چارچوبی برای سلب شکاف انتظاریها و بهبود سازوکار حکمرانی به ارمغان می‌آورد.

کلیدواژه‌ها: امنیت اقتصادی، تحلیل شکاف راهبردی، سیاست‌های کلی نظام، بیشینگی بازدهی، کمینگی ریسک.

۱۰۲

سال بیست و دوم
زمستان ۱۴۰۲

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۰۵/۱۶

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۱۱/۰۹

صص: ۹۳-۶۱

شاپا چاپی: ۶۱۲۱-۲۰۰۸
الکترونیکی: ۵۲۱۸-۲۶۴۵

DOR: 20.1001.1.20086121.1402.22.102.3.9

۱. کارشناسی ارشد علوم سیاسی و دافوس و دانشجوی دکتری، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران.

۲. دانشیار، گروه کشف جرائم، دانشگاه جامع علوم انتظامی، تهران، ایران.

۳. نویسنده مسئول: دکتری، گروه حسابداری، دانشکده‌گان فارابی، دانشگاه تهران، قم، ایران.

مقدمه

امنیت اقتصادی به ضرورتی با فوریت بالا برای نظام جمهوری اسلامی ایران تبدیل شده، طوری که اغلب سیاست‌ها و برنامه‌های راهبردی و عملیاتی نظام را به خود اختصاص داده است (بیانات امام خامنه‌ای مدظله العالی در سال‌های ۱۳۹۵، ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ را ببینید). اهمیت بالای تأمین امنیت اقتصادی برای آحاد ملت ایران آنچنان روشن است که امام خمینی رحمه‌الله علیه، بنیان‌گذار نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران، انقلاب اسلامی ایران را انقلاب مستضعفین خواندند و تأمین عدالت اجتماعی را در ذیل آن رکن اساسی انقلاب معرفی نمودند. تأکید و اهتمام نظری و عملی ارکان نظام بر تأمین امنیت اقتصادی برای مردم موجب شد تا ایرانیان مصایب و مشکلات پس از انقلاب اسلامی را با سعه صدر تحمل نمایند. افزون بر آن، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر رکن اسلامیت نظام، و لزوم تأمین امنیت اقتصادی برای عموم مردم، امید و انتظارات ایرانیان را به شکوفایی و رونق اقتصادی پس از جمهوری اسلامی صد چندان نمود. با این وجود، وقوع جنگ تحمیلی هشت ساله و دوران سازندگی پس از آن موجب شد تا مردم خواسته‌های اقتصادی خود را با شکیبایی به تعویق اندازند. این روند در دهه ۱۳۸۰ ماهیت متفاوتی به خود گرفت، طوری که با گذشت سال‌ها از اتمام دفاع مقدس، در حالی که مردم انتظار شروع شدن گشایش در معیشت و رفاه اقتصادی خود را داشتند، فشار اقتصادی ناشی از تحریم‌های آمریکا و ناتوانی دولت از بازپرداخت استقراض‌های خارجی خود موجب فوران عصر مطالبه‌گری و ابراز نارضایتی مردم از ناکارآمدی سیاست‌ها و راهبردهای دولتمردان نظام شد (پسران، ۱۴۰۰؛ اسماعیلی، ۱۴۰۱).

رهبر معظم انقلاب اسلامی در سرآغاز دهه ۱۳۹۰ با درایت دایمانه و مدبرانه خود، اهمیت و ضرورت بالای حفاظت و صیانت از منافع اقتصادی عموم مردم کشور را ادراک نمودند و طی سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی، محورها و مأموریت‌های کلان نظام را جهت تدوین سیاست‌های راهبردی و عملیاتی ابلاغ فرمودند. این سیاست‌ها به‌طور جامع و کامل چارچوب ماهوی امنیت اقتصادی کشور را تبیین و ترسیم می‌سازند. سیاست‌های کلی نظام گویای الزام رهبری نسبت به اجرایی و تثبیت نمودن مفاد اصول قانون اساسی در بطن زندگی سیاسی، اجتماعی و اقتصادی عموم مردم کشور است که خود بر گرفته از دکترین امام خمینی رحمه‌الله علیه و ارزش‌های

انقلاب اسلامی ایران است. مضامینی چون نفی هر گونه انحصار اقتصادی، وسیله بودن اقتصاد نه هدف، لزوم برنامه اقتصادی اسلامی برای رفع نیازهای ضروری جامعه شامل مسکن، خوراک، پوشاک، بهداشت، درمان، آموزش و پرورش، امکانات لازم برای تشکیل خانواده برای همه، ایجاد مناسبات عادلانه در جامعه، آزادی توأم با مسئولیت در برابر خدا، و سلب سلطه‌گری و سلطه‌پذیری سیاسی، اجتماعی و اقتصادی و تأمین شرایط اشتغال کامل با شرایط و امکانات مناسب برای همه، چارچوب و درون‌مایه فلسفه اقتصادی صحیح و متعالی را از دیدگاه قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران تبیین می‌نمایند (شورای قانون اساسی، ۱۳۶۸). افزون بر آن، امام خمینی رحمه‌الله علیه در تدوین راهبرد رویارویی با جهان‌خواران توأم با حفظ امنیت اقتصادی جامعه می‌فرمایند لازمه این امر خودکفایی در اقتصاد و صنعت است و آن را مهم‌ترین مسئولیت ملی تعریف می‌نمایند (امام خمینی رحمه‌الله علیه، ۱۳۵۸).

علی‌رغم ضرورت و اهمیت بالای تحلیل و پایش راهبردی سیاست‌های امنیت اقتصادی نظام، تاکنون بررسی و تبیین این مسئله چندان مورد توجه پژوهشگران قرار نداشته و این خود عاملی است که سیاستمداران را از تعدیل، انحراف‌زدایی، توانمندسازی و تدوین‌های راهبردی سیاسی و اقتصادی اصلاحی، تعدیلی، و توسعه‌ای لازم برای بهبود کاستی‌های موازین و برنامه‌های موجود ناتوان بمانند. در این راستا، هدف پژوهش حاضر بررسی و تبیین ابعاد شکاف انتظارات در سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران در مقایسه با واقعیت‌های اقتصادی موجود به وسیله یک تحلیل شکاف راهبردی است. این روش پژوهش، چارچوبی از کاستی‌های راهبردی مسبب این شکاف‌ها فراهم می‌آورد، طوری که ضرورت‌های راهبردی لازم برای رفع نواقص موجود را روشن نماید. پژوهش حاضر از جنبه‌های متعدد و متنوعی از دانش‌افزایی و نوآوری‌های با اهمیت و کلیدی برخوردار است. نخست، استفاده از تحلیل راهبردی شکاف به عنوان یک رویکرد نوآورانه، اکتشافی و مؤثر برای تدوین راهبردهای اقتصاد سیاسی کلان برای اولین بار در این پژوهش استفاده شده است. دوم، تاکنون در ادبیات داخلی و خارجی، شکاف انتظارات پیرامون سیاست‌های کلی اقتصادی یک کشور مورد بررسی قرار نگرفته است. سوم، نتایج حاصل از پژوهش حاضر از کاربردهای راهبردی و سیاست‌گذاری کلان مؤثری برای ارتقاء و اعتلای امنیت اقتصادی ایران برخوردار است.

1. Strategic Gap Analysis

در ادامه، ابتدا به مبانی نظری و مطالعات پیشین در قلمرو پژوهش پرداخته می‌شود. در بخش بعد، روش‌شناسی پژوهش تشریح می‌گردد. سپس، یافته‌ها در قالب یک چارچوب راهبردی تبیین شده و سرانجام، به نتیجه‌گیری و پیشنهادها پرداخته می‌شود.

مبانی نظری

امنیت اقتصادی مفهومی کلان و به معنی بیشینگی و بهینگی فرصت‌های اقتصادی شامل تأمین مالی، مسکن، سرمایه‌گذاری، اشتغال، درآمد، ارزش افزوده اقتصادی و در عین حال، به حداقل رساندن و برطرف نمودن هر گونه علل و زمینه وقوع ریسک و زیان هم در اثر عوامل خرد مانند سوء مدیریت، کلاهبرداری، نکول مطالبات، یا نابابی فناوری و محصولات و هم در اثر عوامل کلان مانند تورم، نرخ ارز، نرخ بهره، فساد، و مسائل سیاسی داخلی و خارجی است (دینان^۱، ۴۹). حصول به بهزیستی اقتصادی در گرو به دست آوردن یک تعادل عمومی بهینه بین هر دو جنبه اقتصادی شامل بُعد بیشینگی فرصت و کمینگی ریسک است (لونشتین و همکاران^۲، ۲۰۰۳؛ وبلن^۳، ۱۸۹۹). بهزیستی اقتصادی مقابل فقر قرار می‌گیرد، یعنی حالتی از وضعیت اقتصادی که منحنی‌های فرصت‌های اقتصادی و ریسک‌های اقتصادی خارج از حالت تعادلی بهینه قرار دارند (هانراتی و بلنک^۴، ۱۹۹۲). به عبارت دیگر، فقر به معنای ناکافی بودن یا محرومیت سیستماتیک از بیشینگی و بهینگی در فرصت‌های اقتصادی، بالا بودن یا حتمیت ریسک و وقوع زیان‌های دائمی در اقتصاد، و یا هر دو است که به مورد آخر در مراحل گذرا و ابتدایی اصطلاحاً رکود و در شرایط دیرپا و پیشرفته اصطلاحاً بحران اقتصادی گفته می‌شود (چودورو و ریش^۵، ۲۰۱۴؛ آسکوئیس و همکاران^۶، ۱۹۹۴). فقر، رکود و بحران اقتصادی در نظریه‌ها و تحلیل‌های اقتصاد سیاسی جهان امروز به عنوان عوامل مسلم و قطعی برای وقوع ناآرامی‌های اجتماعی و سیاسی، درگیری‌های نظامی، سقوط رژیم‌های سیاسی حاکم، انقلاب، کودتا و تخریب امنیت ملی در سده‌های اخیر جهان رده‌بندی می‌شوند (گروسمن و هلپمن^۷، ۲۰۲۱).

1. Dynan
2. Loewenstein et al
3. Veblen
4. Hanratty, & Blank
5. Chodorow-Reich
6. Asquith et al
7. Grossman, & Helpman

جمهوری اسلامی ایران، خود یک نظام برآمده به دلیل شیوع فقر و نابرابری فزاینده، فساد، و بحران اقتصادی است که وعده به تحقق ثبات، عدالت و امنیت اقتصادی برای عموم مردم از اصول بنیادین پیدایش این نظام سیاسی دینی می‌باشد. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران گواه این استدلال است که نظام خود را موظف می‌داند از اقتصاد به عنوان وسیله‌ای برای تحقق اصول اسلامی شامل صیانت از عدالت با حفظ برابری در دستیابی به فرصت‌های اقتصادی، صیانت از کرامت با تأمین نیازهای اساسی زندگی، و توجه به محترم شماردن حق‌الناس در قالب حقوق مالکیت خصوصی برای فراهم آوردن بستری امن و پرانگیزه برای تولید و تجارت مشروع در جهت رونق، تأمین و خودکفائی ملت استفاده نماید. در قانون اساسی، به طور هشیارانه و هدفمند، اقتصاد سیاسی ایران بر پایه توانمندی‌های داخلی تبیین می‌شوند، و از سوی دیگر، ضمن تأکید بر سلب سلطه اقتصادی و وابستگی به اقتصادهای جهانی، به ایجاد امت واحد جهانی اشاره می‌شود که در ذیل دستیابی کشور به خودکفائی در تولیدات صنعتی، کشاورزی و نظامی قرار می‌گیرد (شورای قانون اساسی، ۱۳۶۸). چنانچه واژه خودکفائی در قانون اساسی مورد رهگیری قرار گیرد، به وضوح از راهبرد لازم برای دستیابی به آن رمزگشائی می‌شود: آموزش رایگان تا مقطع متوسطه و آموزش عالی رایگان تا سر حد دستیابی به خودکفائی (اصل سی‌ام). سپس در ادامه نیازهای اساسی‌ای که دولت خود را موظف به تأمین آنها و رساندن کشور به خودکفائی می‌داند به روشنی تعریف می‌نماید: مسکن، خوراک، پوشاک، بهداشت، درمان، آموزش و پرورش، امکانات لازم برای تشکیل خانواده، اشتغال کامل برای همه و با شرایط مناسب. در گام بعد، ذیل اصل ۴۴، امکانات مورد نیاز برای دستیابی به اهداف دشوار اقتصادی گفته شده در اختیار دولت قرار داده می‌شود تا به رسالت تعریف شده جامع عمل بپوشاند. به دلیل بزرگی اهداف اقتصادی دولت، منابع تعریف شده برای انجام آنها نیز بسیار وسیع هستند طوری که تمامی صنایع بزرگ، کلیه منابع طبیعی و ثروت‌های عمومی، و امکان مالیات‌ستانی به موجب قانون را شامل می‌شوند. در قانون اساسی، نحوه تعیین، تنظیم و نظارت چگونگی حصول از منابع به اهداف به سه قوه مجریه، مقننه و قضائیه سپرده شده است (شورای قانون اساسی، ۱۳۶۸).

در سال‌های پس از انقلاب اسلامی ایران، وقوع تحریم‌های آمریکا، هرج و مرج‌های داخلی و به دنبال آن تجاوز خارجی موجب شد تا اجرایی شدن اصول اقتصادی قانون اساسی با وقفه مواجه شود.

با این وجود، شواهد اقتصادی گویای این امر است که همچنان بهترین عملکرد اقتصادی نظام به دوران هشت سال دفاع مقدس باز می‌گردد، طوری که مردم به بیش‌ترین ادراک از بهزیستی و امنیت اقتصادی دست یافتند (مؤمنی، ۱۳۹۴). اما با پایان جنگ تحمیلی، استقراض خارجی کلان توسط دولت سازندگی واردات سیل آسای کالاهای خارجی به کشور، انتظارات همگانی برای صیانت از امنیت اقتصادی کشور را دچار لطمه شدیدی نمود، طوری که نه تنها همانند زمان قبل از انقلاب اقتصاد به وضعیتی دشوار و مهارنشدنی افتاد، بلکه نخستین اعتراض‌ها و ناهنجاری‌های اجتماعی به سبب وضعیت بد اقتصادی مردم رو به گسترش گذاشت و امنیت ملی کشور را تهدید نمود (پسران، ۱۴۰۰: ۱۹۰؛ اسماعیلی، ۱۴۰۱). در همین اثنا، رهبر معظم انقلاب اسلامی تدوین سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی را مورد توجه قرار دادند. طبق این سند بالادستی مهم و متناسب با مقتضیات روز کشور، امنیت اقتصادی دارای منظومه‌ای پنج بُعدی است و برای نظام انسجام و تعاون ساختاری و راهبردی لازم را به منظور نیل به اهداف و مضامین ذاتی قانون اساسی و دکترین امام خمینی رحمه‌الله علیه مبنی بر لزوم خودکفائی برای ایستادگی اقتصادی در برابر قدرت‌های سلطه‌گر را تبیین و تأمین می‌نماید (مجمع تشخیص مصلحت نظام، ۱۳۷۹؛ شورای قانون اساسی، ۱۳۶۸). ابعاد پنج‌گانه سیاست مذکور و گزیده‌های از مضامین متناسب با آنها از قانون اساسی در جدول ۱ ارائه شده‌اند.

جدول ۱. تبیین ابعاد سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی و گزیده مضامین آنها از قانون اساسی

ابعاد سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی	گزیده مضامین مرتبط از قانون اساسی
۱. ایجاد ارزش افزوده و سرمایه‌گذاری و کارآفرینی از راه‌های قانونی و مشروع. (جنبه پیشینه‌سازی بازدهی)	اصل ۲. حفظ کرامت و ارزش والای انسانی اصل ۳. خودکفائی در علم، فناوری، صنعت و ... اصل ۴۳. تأمین استقلال اقتصادی جامعه
۲. امنیت سرمایه‌گذاری، ایجاد رفاه عمومی و رونق اقتصادی برای عدالت اقتصادی و از بین بردن فقر (جنبه کمینه‌سازی ریسک)	اصل ۲۲. مصونیت مال و شغل اشخاص از تعرض اصل ۲۹. برخورداری از تأمین اجتماعی اصل ۳۱. داشتن مسکن مورد نیاز
۳. سازگاری، ثبات، شفافیت و هماهنگی قوانین و سیاست‌های اجرایی و مقررات. (جنبه کمینه‌سازی ریسک)	اصل ۳. ایجاد نظام اداری صحیح و حذف زوائد اصل ۴. مطابقت کلیه قوانین با موازین اسلامی اصل ۷۲. منع مجلس از قوانین مغایر با قانون اساسی
۴. نظارت و رسیدگی و قضاوت در مورد جرایم و مسائل اقتصادی به طور دقیق و روشن و تخصصی. (جنبه کمینه‌سازی ریسک)	اصل ۴۹. بازگرداندن ثروتهای نامشروع به بیت‌المال اصل ۵۵. نظارت دیوان محاسبات بر حسابهای دولت اصل ۱۱۰. نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی

جدول ۱. تبیین ابعاد سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی و گزیده مضامین آنها از قانون اساسی

ابعاد سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی	گزیده مضامین مرتبط از قانون اساسی
۵. شرایط فعالیت اقتصادی شامل دسترسی به اطلاعات، مشارکت آزادانه و برخورداری از امتیازات قانونی برای بخش‌های دولتی، تعاونی و خصوصی در شرایط عادی باید یکسان و عادلانه باشد. (جنبه کمینه‌سازی ریسک)	مقدمه. تأمین امکانات مساوی و متناسب برای همه اصل ۲. سلب سلطه‌گری و سلطه‌پذیری اصل ۳. رفع تبعیض‌های ناروا اصل ۴۳. منع از یک دولت کارفرمای بزرگ مطلق اصل ۴۴. حمایت از مالکیت تا حدود رعایت شرع

هدف جدول ۱ فراهم نمودن یک درک تفصیلی‌تر از چشم‌انداز ابعاد پنج‌گانه سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی کشور می‌باشد که با انجام یک مرور نظری از قانون اساسی و سیاست‌های مذکور به دست آمده است (اسماعیلی و طحان نظیف ۱۳۸۷ و کعبی و فتاحی زفرقندی ۱۳۹۵ را ببینید). در بُعد اول سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی به رونق ارزش آفرینی و سرمایه‌گذاری در اقتصاد تأکید می‌شود. بدیهی است که با برآورده شدن این سیاست، اهداف متعددی و بنیادینی از قانون اساسی از قبیل صیانت از کرامت مردم، خودکفائی با نیت سلب سلطه، و استقلال اقتصادی با نیت سلب استعمار و استثمار در قانون اساسی تأمین می‌گردد. در بُعد دوم امنیت اقتصادی، ارتقای رفاه عمومی با هدف تحقق عدالت اقتصادی و از بین بردن فقر مدنظر قرار دارد. پر واضح است که این سیاست به طور بنیادین با صیانت از تجارت و اشتغال مشروع مردم، برخورداری همگانی از تأمین اجتماعی، و حق برخورداری از مسکن مناسب ارتباط دارد. بُعد سوم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی، خواستار آن است که قانون‌گذاری و سیاست‌های اجرایی کشور دارای ثبات، شفافیت و هماهنگی باشد. بدیهی است که این بُعد از امنیت اقتصادی به تحقق نظام اداری صحیح در جمهوری اسلامی ایران، انطباق قوانین با باطن شرع مقدس اسلام، و هماهنگی قوانین برای تحقق قانون اساسی انطباق می‌یابد. از منظر بُعد چهارم سیاست‌های مذکور، امنیت اقتصادی در گرو نظارت صحیح بر مسائل اقتصادی کشور است. این مهم تبلور روشنی از اصول قانون اساسی از قبیل سلب ثروت‌های نامشروع، نظارت بر امور مالی دولت، و از همه بالاتر، نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام است که بنیان آن صیانت از اعتماد عمومی نسبت کارآمدی نظام در حفظ منافع ملی و تلاش در جهت تحقق آرمان‌های انقلاب اسلامی ایران می‌باشد. بُعد پنجم، به طور خلاصه به عدالت اقتصادی توجه دارد. این بخش از سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی نیز با

مضامین متعدد و متنوعی از قانون اساسی شامل دسترسی برابر همگان به امکانات و فرصت‌های اقتصادی، رفع سلطه‌گری و سلطه‌پذیری در اقتصاد، منع از سلطه‌جویی بخش دولت، و حمایت از مالکیت‌های مردمی مشروع تطابق دارد (سیف ۱۳۸۹، جهانیان ۱۳۹۲ و فاضلی ۱۴۰۰ را ببینید).

این چارچوب نظری اولیه، نحوه تخصیص و تسهیم وظایف راهبردی امنیت اقتصادی بین ارکان مختلف نظام را نیز روشن و قابل فهم می‌گردد. بُعد اول سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی، به وظایف راهبردی دولت در تأمین نیازهای اساسی مردم برای حفظ ارزش انسانی، حصول به خوداتکائی و خود کفایی کامل و همه‌جانبه، و تأمین استقلال اقتصادی از استعمار و وابستگی به بیگانگان اشاره دارد. در بُعد دوم، به لزوم راهبردهای نظارتی و صیانتی دولت برای ریسک‌زدایی و ثبات آفرینی از ابعاد شغلی، تأمین اجتماعی و مسکن به عنوان اساسی‌ترین نیازهای انسانی توجه می‌نماید. بُعد سوم، از مضامین مرتبط با قوه مقننه و شورای نگهبان تکوین یافته است و امنیت اقتصادی را در گرو کارایی و اثربخشی تدوین قوانین و مقررات قرار می‌دهد. در بُعد چهارم، به ارکان نظارتی نظام شامل قوه قضائیه، دیوان محاسبات و بالاتر از همه رهبری تأکید دارد تا نسبت به حسن اجرای سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی اطمینان و یقین حاصل گردد. سرانجام، در بُعد پنجم مجدداً به دولت بازگشت نموده و همانند یک حلقه متصل با بُعد اول، ایفای به اهداف اولیه را در گرو ایجاد فرصت برابر، سلب سلطه از هر گونه قدرت اقتصادی داخلی و خارجی، لزوم کوچک و بهینه نگهداشتن حجم دولت و ضرورت ترویج مالکیت مشروع در اقتصاد تبیین و تجویز می‌کند. این مرور تحلیلی از قانون اساسی و سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی یک چارچوب مفهومی اولیه به دست می‌دهد تا شناخت و مبانی نظری لازم را برای انجام تحلیل راهبردی پژوهش حاضر فراهم گردد.

علی‌رغم روشنی و جامعیت منحصر به فرد سیاست امنیت اقتصادی ایران (سیف ۱۳۸۹، جهانیان ۱۳۹۲ و فاضلی ۱۴۰۰ را ببینید)، با گذشت بیش از دو دهه از تدوین سیاست مذکور، کشور از جنبه‌های متعدد اقتصادی دچار تنگنا و مشقت است، آنچنان که گویی پیرامون اهداف سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی کشور، شکاف انتظارات فاحشی در اجرا اتفاق افتاده که گویای انحراف‌های راهبردی از حسن ایفاء به آن است (بیانات امام خامنه‌ای مدظله‌العالی در سال‌های ۱۳۹۵، ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ را ببینید). در این راستا هدف پژوهش حاضر تدوین یک تحلیل شکاف راهبردی از سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی کشور است، تا نه تنها از اجرای این سیاست‌های یک آسیب-

شناسی راهبردی صورت گیرد، بلکه علل و زمینه‌های رخداد شکاف در مقام عمل روشن و قابل ادراک گردد. تحلیل شکاف راهبردی یک نظام برنامه‌ریزی جامع و بلند مدت است که ابتدا وضع موجود را با وضع مطلوب و مورد انتظار مقایسه نموده و سپس، با بررسی کاستی‌ها و ضعف‌های راهبردهای موجود یک راه‌حل در قالب آسیب‌شناسی راهبردی برای کاهش و رفع کارا و اثربخش شکاف بین وضع موجود و وضع مورد انتظار به‌دست می‌دهد تا بدین وسیله ضعف‌ها و انحراف‌های راهبردی موجود را نمایان و راهبری نماید.

پیشینه پژوهش

در ادبیات موجود تاکنون انجام یک تحلیل راهبردی از امنیت اقتصادی چندان مورد توجه قرار نداشته است. به ویژه در پژوهش‌های اقتصادی کشورهای پیشرفته، کم‌تر از مفهوم امنیت اقتصادی استفاده می‌شود، که این به دلیل تمرکز قدرت اقتصادی در بخش خصوصی و اجتناب و احتراز دولت از هر گونه مداخله در اقتصاد با هدف پرهیز از شیوع فساد و سلب رقابت عادلانه است. در این راستا، بیانچی و همکاران^۱ (۲۰۲۳) نشان دادند که اتخاذ سیاست‌های اقتصادی بدون پشتوانه مالی موجب پایداری تورم و عقیم شدن راهبردهای امنیت اقتصادی می‌شود. کورتس و همکاران^۲ (۲۰۲۳) دریافتند که نابرابری جنسیتی در به‌دست آوردن شغل، موجب نابرابری در حقوق و شکاف سودآوری در اقتصاد می‌شود و این پدیده در جوامع با نیروی کار تحصیل کرده شدیدتر است. پاول^۳ (۲۰۱۳) بیان نمود دولت‌های ضعیف در حکومت‌ها تلاش می‌کنند تا مخالفان خود را با تلفیق نمودن در بدنه قدرت یا ایجاد انحصار از مبارزه منصرف نمایند، تا بدین وسیله امنیت اقتصادی خود را افزایش دهند. کویکزوک و همکاران^۴ (۲۰۱۰) به این نتیجه رسیدند که نابرابری در فرصت‌های اقتصادی موجب جابه‌جایی نیروی کار، تصادم‌های انسانی و شیوع بحران‌های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی می‌شود. نیشیاما و اسپتر^۵ (۲۰۰۷) دریافتند که خصوصی‌سازی تأمین اجتماعی موجب بهبود انگیزه‌های تأمین‌کنندگان می‌شود، اما ریسک بیش‌تری نیز به نظام اقتصادی کشور تحمیل می‌نماید.

1. Bianchi et al
2. Cortés et al
3. Powell
4. Kopczuk et al
5. Nishiyama, & Smetters

در ادبیات داخلی، باکی هاشمی و همکاران (۱۴۰۱) تبیین نمودند که نظام سلامت و حق سلامت مردم ایران به وسیله تحریم‌های اقتصادی به شدت آسیب دیده و از ضرورت و فوریت خط‌مشی‌گذاری توسط مسئولان برخوردار است. ویسی و امامیان (۱۳۹۹) به هشت راهبرد برای مقابله با تحریم‌های اقتصادی دست یافتند که شامل یافتن کشورهای جایگزین برای کشور تحریم‌کننده، سامان‌دهی الگوی مصرف کشور، تقویت تولید در کشور، هماهنگی و اتحاد داخلی، تقویت توان دفاعی، اجرای عدالت در حوزه‌های تحریم شده، مردمی کردن اقتصاد و کارآفرینی، و سرمایه‌گذاری در تولید علم و فناوری بودن. تقدسی‌نژاد و سیف (۱۳۹۴) بیان نمودند که تحریم خرید نفت از ابعاد متعدد و متنوعی امنیت اقتصادی کشور را تخریب نموده است که شامل کاهش اعتبار ارزی دستگاه‌های دولتی، بی‌ثباتی بازار ارز، کاهش قدرت خرید مردم، افزایش بهای تمام شده تولید، کاهش امنیت درآمد و اشتغال، کاهش تولید، رکود تورمی، و کاهش امنیت سرمایه‌گذاری هستند. صیادزاده و همکاران (۱۳۹۲) نشان دادند که کسری بودجه در بلندمدت، تورم و شوک‌های ساختاری مخربی را به اقتصاد تحمیل می‌نماید که ماحصل آن زوال و عقب‌ماندگی در رشد اقتصادی است.

در ادبیات پیشین، علی‌رغم اهمیت و ضرورت اساسی ارائه یک تحلیل راهبردی از عملکرد و وضعیت سیاست‌های کلی نظام به منظور آسیب‌شناسی، تنظیم، تعدیل و تدوین راهبردهایی جدید به منظور انحراف‌زدایی و ارتقای کارایی و اثربخشی کاستی‌های راهبردی قبل، همچنان این مهم مغفول بوده و به تبع آن، مسئولان و سیاست‌گذاران نظام از به‌دست آوردن بصیرت و ادراک لازم برای صیانت از امنیت اقتصادی کشور چندان موفق نبوده‌اند. در این راستا، هدف پژوهش حاضر برآورده نمودن این دغدغه پژوهشی و راهبردی کلیدی کشور با انجام یک تحلیل شکاف راهبردی از سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی کشور است. تحلیل شکاف راهبردی یک شیوه از برنامه‌ریزی و تحلیل راهبردی می‌باشد که با مقایسه وضعیت موجود را با وضعیت مطلوب و اهداف مورد انتظار، شکاف‌های راهبردی را شناسایی، تبیین، تعدیل و تدوین می‌نماید تا با آسیب‌شناسی ضعف‌ها و کاستی‌های راهبردهای قبلی، زمینه و بصیرت لازم را برای انحراف‌زدایی و تنظیم ساختار راهبردی جدید با کارایی و اثربخشی بالاتر فراهم آورد، طوری که نیل به اهداف با هزینه و ریسک کم‌تری در دسترس قرار گیرند، و هم سطوح عالی‌ترین از وضعیت مطلوب حاصل شود تا شکاف انتظارها پیرامون سیاست‌های کلی کاهش و مرتفع گردد.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر مطالعه‌ای کیفی به شیوه تحلیل محتوا است. در تحلیل محتوا، مصاحبه‌ها، گزارش‌ها، مستندات و سخنرانی‌های مملو از داده به طور هدفمند انتخاب می‌شوند و سپس، با گشودن آنها به کدهای باز مفهومی و سپس، مونتاژ نمودن مفاهیم در قالب مقوله‌ها و ابعادی معنادار و تبیین گر، یک تئوری موزون از کلیت مسئله مورد ابهام و اجزای سازنده آن فراهم آورده می‌شود، طوری که تبیین بهینه را در خود آشکار سازد (ژانگ و ویلدموت، ۱، ۲۰۰۹؛ بنگتسون، ۲، ۲۰۱۶). داده‌های پژوهش حاضر به شیوه‌ای سه‌گانه (مثلث‌سازی) شامل بیانات فرماندهی کل قوا، قوای سه‌گانه و صاحب‌نظران هستند که بر اساس قاعده اشباع نظری گردآوری شده‌اند. اطلاعات جمعیت‌شناختی داده‌های پژوهش در جدول ۲ خلاصه شده است.

جدول ۲. جمعیت‌شناختی داده‌های کیفی پژوهش

مرجع	جمع	۰۲ - ۰۰	۹۹ - ۹۰	۸۹ - ۸۰	قبل از ۸۰
الف. امام خمینی رحمه‌الله علیه	۲۴۷	۰	۰	۰	۲۴۷
ب. رهبری	۱۳۰۴	۷۷	۵۶۸	۳۳۵	۳۲۴
پ. مجمع تشخیص مصلحت نظام	۵۸۴	۲۰۴	۳۰۲	۷۸	۰
ت. شورای نگهبان	۲۵۴	۵۱	۱۵۰	۵۳	۰
ث. دولت	۲۷۹۲	۸۳۲	۱۷۲۰	۲۲۱	۲۳
ج. مجلس شورای اسلامی	۱۶۲۰	۳۱	۱۵۷۰	۱۹	۰
چ. قوه قضائیه	۱۰۱۱	۴۱۸	۵۷۰	۲۳	۰
ح. صاحب‌نظران	۱۶۱۲	۲۵۹	۹۹۰	۳۱۱	۵۲
جمع	۹۴۲۶	۱۸۷۲	۵۸۷۰	۱۰۴۰	۶۴۴

ابزار گردآوری داده در این پژوهش از روشی چندگانه برخوردار است که شامل مراجعه به تارنمای رسمی نهادهای نظام، جراید، روزنامه‌ها، کتب، مجلات و خبرگزاری‌های دارای مجوز از وزارتخانه‌های ذی‌ربط بوده است. به‌منظور کدگذاری داده‌های گردآوری شده از کدهای الف- ۱۰۰۱ تا الف- ۱۲۴۷ برای بیانات امام خمینی رحمه‌الله علیه، از کدهای ب- ۱۰۰۱ تا ب- ۲۳۰۴ برای بیانات مقام معظم رهبری مدظله‌العالی، از کدهای پ- ۱۰۰۱ تا پ- ۲۵۸۴ برای بیانات مجمع تشخیص مصلحت نظام، از کدهای ت- ۱۰۰۱ تا ت- ۲۲۵۴ برای بیانات شورای نگهبان، از کدهای ث-

1. Zhang, & Wildemuth
2. Bengtsson

۱۰۰۱ تا ۳۷۹۲ برای بیانات دولت، از کدهای ج-۱۰۰۱ تا کد ج-۲۶۲۰ برای بیانات مجلس شورای اسلامی، از کدهای ج-۱۰۰۱ تا ج-۲۰۱۱ برای بیانات قوه قضائیه، از کدهای ج-۱۰۰۱ تا ج-۲۶۱۲ برای بیانات صاحب‌نظران استفاده شده است.

در این پژوهش، تحلیل محتوای کیفی داده‌ها از چند مرحله برخوردار است. نخست، با انجام جستجوی برخط در تارنماهای مورد هدف شامل قوای نظام جمهوری اسلامی ایران، خبرگزاری‌های رسمی نظام، و کتب و مجلات مرتبط با اقتصاد سیاسی ایران، صفحات مربوط گردآوری می‌گردند. در گام دوم، اسناد به‌دست آمده مورد دسته‌بندی قرار گرفته و کدهای مفهومی باز آنها استخراج می‌شوند. در گام سوم، مفاهیمی که از جنبه کلان برخوردار هستند، طوری که یک چتر از تاکتیک‌های مفهومی متعدد دیگر را در ذیل خود قرار می‌دهد، به عنوان راهبرد یا مقوله انتخاب می‌گردند. در گام چهارم، با کنار هم قرار داده راهبردهای دارای ارتباط مفهومی، آنها را در ذیل مربوط‌ترین بُعد از سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی کشور منسجم می‌شوند. ارتباطات مفهومی ساخته شده مبتنی بر روابط به‌دست آمده از گزاره‌های کیفی گردآوری شده و استنباط‌های پژوهشگران برای پر نمودن شکاف‌های مفهومی برای به‌دست آوردن تئوری‌ها، ساختارها و تبیین‌های کیفی منسجم، یک پارچه، جامع و پرمعنا هستند (شیوه تحلیل داده‌های کیفی را در کریستنسن و همکاران^۱، ۲۰۱۵، دریسکو و مارشی^۲ ۲۰۱۵ و خنیفر و مسلمی ۱۳۹۶ ببینید).

روایی و پایایی نتایج پژوهش به وسیله راهبردهای مختلفی شامل سه گانگی (مثلث‌سازی) در منابع گردآوری داده، چندگانگی و تواتر مراجع پیرامون مفاهیم مورد استناد، بررسی کنندگان سه-گانه و اخذ تأیید از سه صاحب‌نظر نسبت به اعتبار نتایج پژوهش، تفسیرگرایی با سطح استنباط پایین، و تبیین‌گرایی هوشیار جهت شناسایی دقیق و انتقادی ریشه‌ها و علل مفاهیم مورد استناد استفاده شده است (کریستنسن و همکاران، ۲۰۱۵).

سؤالات پژوهش

- ۱- راهبردهای حاکمیت برای اجرای سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی چیست؟
- ۲- علل راهبردی شکاف انتظارات درباره سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی چیست؟

1. Christensen et al;
2. Drisko, & Maschi;

یافته‌های پژوهش

تحلیل شکاف برای بُعد اول سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی

در صدر سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی کشور، بُعد ایجاد ارزش افزوده و سرمایه‌گذاری و کارآفرینی از راه‌های قانونی و مشروع قرار دارد که به جنبه پیشینه‌سازی بازدهی از امنیت اقتصادی اتکاء دارد. یافته‌های پژوهش هفت راهبرد را برای این بُعد از سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی کشور نمایان می‌سازند که شامل عدم وابستگی، روابط خارجی دوستانه با همه دولت‌ها، خداباوری در اقتصاد، واقع‌گرایی اقتصادی، اقتصاد مقاومتی، خصوصی‌سازی، و حمایت از کالای ایرانی هستند. تحلیل شکاف راهبردی نشان می‌دهد که تحقق این راهبردها با شکاف‌های متعددی مواجه هستند که نیل به اهداف سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی کشور را مورد تهدید و تضعیف قرار داده‌اند. در راهبرد نخست، عدم وابستگی کشور در گرو ارتقای صنایع و کشاورزی کشور است بدان‌سان که تولید و فراوانی محصول و خدمات به نقطه قوت ایران تبدیل گردد. اما این مهم در نظام جمهوری اسلامی ایران همچنان مغفول باقی مانده که علل اصلی این شکاف مهم، پایین بودن بهره‌وری، سیاستمداران غربگرا و وابستگی عمده صنایع و تولیدات کشور به دولت است. در راهبرد دوم، روابط خارجی دوستانه با همه دولت‌ها به دلیل سلطه ایالات متحده و هم‌پیمان‌های آن بر اقتصاد جهانی حتی با کشورهای همسایه از سطح قابل اطمینانی برخوردار نبوده، طوری که امروز تأمین نیازهای حیاتی کشور را به نقاط معدود و غیررسمی از قبیل دوی، ترکیه، چین و هند محدود و منحصر نموده است. راهبرد سوم، خداباوری در اقتصاد از بنیان‌های اصلی پیدایش جمهوری اسلامی ایران است که هرگز در اقتصاد کشور از بدو پیدایش نظام علی‌رغم رهنمودها، نظارت‌ها و مجازات‌ها نهادینه نشده، و هنوز کشور به شدت با مشکلات گران‌فروشی، اشرافی‌گری، اسراف، سوداگری، دنیاطلبی، و میهن‌فروشی طماعان و فرصت‌طلبان مواجه است. راهبرد چهارم، واقع‌گرایی اقتصادی با توفیق‌ها و عملکرد مثبت دولتمردان مواجه بوده، طوری که کشور حتی در بحرانی‌ترین شرایط چه در هشت سال دفاع مقدس، چه در عصر تحریم‌های فلج‌کننده دولت اوباما، و چه در دوره حداکثر فشار دولت ترامپ در تأمین مایحتاج اساسی مردم با کمبود مواجه نگردید. با این وجود، همچنان کشور با تنگنا و فقر معیشت مواجه و دولت از برآورده نمودن رشد اقتصادی مورد نظر برنامه‌های توسعه ناکام است. راهبرد پنجم، اقتصاد مقاومتی با گذشت حدود یک دهه از آغاز خود همچنان در تأمین انتظارات

رهبر معظم انقلاب اسلامی و عموم مردم چندان موفق نبوده، بر این مبنا که پول ملی به دلیل تورم لجام گسیخته به شدت ارزش خود را از دست داده و کشور با بحران رکود و کمبود تولید دست به گریبان می‌باشد. راهبرد ششم، اقتصاد مردمی نیز از بزرگ‌ترین ضعف‌های راهبردی امنیت اقتصادی کشور شناخته می‌شود، آنچنان که با گذشت بیش از دو دهه از سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، همچنان کشور در مردمی نمودن اقتصاد ناکام باقی مانده است. سرانجام، راهبرد هفتم، حمایت از کالای ایرانی همچنان یک آرمان دست‌نیافتنی باقی مانده و تولیدکنندگان داخلی نتوانسته‌اند اعتماد و رضایت مردم و دولت را به لحاظ کمی و کیفی برآورده سازند. یافته‌های بیش‌تری از تحلیل شکاف راهبردی بُعد اول سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی کشور در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۳. تحلیل شکاف برای بُعد اول سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی

<p>۱. راهبرد عدم وابستگی</p> <p>گزیده مفاهیم: {بهره‌وری در استفاده از زمین و آب}، {قوت در بخش کشاورزی}، {رونق صنایع کوچک}، {تمرکززدایی از صنایع بزرگ}، {مغز استقلالی در برابر مغز استعماری}، {قطع استقراض خارجی}، {سلب صنایع مونتاژی}، {اصلاح الگوی مصرف}، {ایجاد قدرت نرم اقتصادی}، {رفع وابستگی صنایع به دولت}.</p> <p>گزیده منابع: {الف-۱۰۱۲}، {الف-۱۰۷۸}، {الف-۱۱۰۳}، {الف-۱۱۱۱}، {الف-۱۲۱۳}، {ب-۱۰۵۵}، {ب-۱۲۲۷}، {ب-۱۲۵۶}، {ب-۲۲۰۵}، {ب-۲۲۰۹}، {پ-۱۰۹۰}، {ت-۱۰۰۱}، {ح-۲۲۰۳}، {ح-۲۵۸۹}.</p>
<p>۲. راهبرد روابط خارجی دوستانه با همه دولت‌ها</p> <p>گزیده مفاهیم: {سلب اختلاف‌های خارجی}، {توسعه اتحادهای بین‌المللی}، {سلب ملی‌گرایی}، {توزیع توان دیپلماسی در سطح دنیا}، {استفاده از ظرفیت دیپلماسی برای اقتصاد}، {شرط انتقال فناوری در معاملات خارجی}، {انتقال فناوری‌های پیشرفته}، {خنثی نمودن تحریم}، {سرمایه‌گذاری خارجی}، {همکاری در مفاسد اقتصادی}.</p> <p>گزیده منابع: {الف-۱۰۱۳}، {الف-۱۰۳۶}، {ب-۱۰۲۳}، {ب-۱۰۵۶}، {ب-۱۱۱۳}، {ب-۲۰۴۱}، {ب-۲۰۴۲}، {ب-۲۲۱۷}، {ب-۲۲۵۱}، {پ-۱۰۰۱}، {ث-۱۴۱۳}، {ج-۲۵۲۲}، {چ-۱۲۰۸}، {ح-۲۵۸۴}.</p>
<p>۳. راهبرد خداباوری در اقتصاد</p> <p>گزیده مفاهیم: {اعتقاد واقعی به خدا در اقتصاد}، {سلب کاخ‌نشینی و اشرافیت}، {سلب گران‌فروشی}، {سلب رباخواری}، {سلب سوداگری در استقراض عمومی}، {سلب طاعوت‌های اقتصادی}، {سلب اسراف}، {عدم دلبستگی به دنیا}، {اسلام عامل امیدواری و نجات مستضعفان}، {فرهنگ اجر مضاعف خدمت به نظام اسلامی}.</p> <p>گزیده منابع: {الف-۱۰۲۴}، {الف-۱۰۲۶}، {الف-۱۰۳۴}، {الف-۱۰۶۸}، {الف-۱۱۰۴}، {الف-۱۱۲۰}، {الف-۱۲۱۳}، {ب-۱۰۱۸}، {ب-۱۴۰۹}، {ب-۲۱۸۶}، {پ-۱۰۳۲}، {ت-۱۰۵۲}، {ث-۱۷۰۰}.</p>

جدول ۳. تحلیل شکاف برای بُعد اول سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی

<p>۴. راهبرد واقع‌گرایی اقتصادی</p> <p>گزیده مفاهیم: {تمرکز بر نیازهای اقتصادی واقعی}، {سلب تنگنا و فقر معیشت}، {لزوم اشتغال کامل}، {سلب بی‌اعتمادی به نخبگان و استعدادهای ایرانی}، {تبیین ارزش و اهمیت کارگر}، {تقویت تولید تنها راه پیشرفت}، {مولدسازی دارایی‌های دولت}، {واقع‌گرایی در برنامه‌های توسعه}، {نرخ پایین و ثابت مالیات}.</p> <p>گزیده منابع: {الف-۱۰۲۴}، {الف-۱۰۳۴}، {ب-۱۵۸۷}، {ب-۱۹۸۱}، {ب-۲۰۳۴}، {ب-۲۱۸۹}، {ب-۲۱۹۰}، {ب-۲۲۱۲}، {پ-۱۰۰۳}، {پ-۱۰۱۹}، {پ-۱۰۲۵}، {ح-۱۰۴۴}، {ح-۲۵۸۱}، {ح-۲۵۸۶}.</p>
<p>۵. راهبرد اقتصاد مقاومتی</p> <p>گزیده مفاهیم: {پرهیز از کاهش ارزش پول ملی}، {رشد اقتصادی}، {خروج از رکود}، {تولید داخل مانند ستون فقرات}، {عدم وابستگی به نفت}، {استفاده از فناوری روز در کشاورزی و صنعت}، {دانش‌بنیان شدن بخش‌های مهم و حساس اقتصادی}، {نگاه ویژه به صنایع متوسط و کوچک}، {تنظیم بازار با نظام جامع واردات و صادرات}.</p> <p>گزیده منابع: {ب-۱۰۵۶}، {ب-۱۳۶۹}، {ب-۱۳۹۹}، {ب-۱۴۲۳}، {ب-۱۵۸۳}، {ب-۱۹۶۳}، {ب-۱۹۶۹}، {ب-۱۹۸۲}، {ب-۱۹۸۷}، {ب-۲۱۱۳}، {ب-۲۱۶۸}، {ب-۲۱۸۶}، {ب-۲۲۵۱}، {پ-۱۴۶۹}، {ح-۱۴۷۱}.</p>
<p>۶. راهبرد اقتصاد مردمی</p> <p>گزیده مفاهیم: {تأمین بازار}، {افزایش سرمایه‌گذاری خصوصی}، {مردمی کردن اقتصاد}، {سلب تصدی‌گری از دولت}، {بهبود کار افتادن پس‌اندازهای راکد}، {ورود افراد توانا به تولید}، {امنیت در تولید}، {سلب سوء استفاده از سیاست‌های کلی اصل ۴۴}، {سلب خصوصی‌سازی با استفاده سودجویانه از تسهیلات کلان بانکی}.</p> <p>گزیده منابع: {ب-۱۳۴۹}، {ب-۱۵۸۷}، {ب-۱۹۸۲}، {ب-۲۱۱۳}، {ب-۲۰۱۳}، {ب-۱۰۰۵}، {پ-۱۰۲۹}، {ث-۱۴۹۲}، {ث-۲۱۸۵}، {ج-۱۶۹۸}، {ح-۱۵۳۹}، {ح-۲۰۴۴}، {ح-۲۵۸۰}، {ح-۲۵۸۱}، {ح-۲۵۸۴}.</p>
<p>۷. راهبرد حمایت از کالای ایرانی</p> <p>گزیده مفاهیم: {خودکفائی}، {رقابت‌پذیری}، {خنثی‌سازی تحریم اقتصادی}، {امنیت در بازار}، {عدم سوء مصرف ارز}، {ارزشمند نمودن پول ملی}، {جهش صادرات}، {سلب برندهای خارجی}، {انشاط ملی}، {اعتمادسازی در صادرات}، {کیفیت صنعتی}، {فراوانی و ارزانی}، {توسعه صادرات غیرنفتی}، {ارائه مشوق}.</p> <p>گزیده منابع: {ب-۱۴۶۲}، {ب-۱۵۸۷}، {ب-۱۷۳۹}، {ب-۱۹۶۶}، {ب-۲۰۴۲}، {ب-۲۱۶۲}، {ب-۲۱۸۸}، {ب-۲۲۴۵}، {ب-۲۲۸۵}، {پ-۱۳۶۲}، {پ-۱۴۱۴}، {پ-۱۴۶۸}، {ج-۱۰۰۲}، {ح-۲۵۹۵}، {ح-۲۶۰۰}.</p>

تحلیل شکاف برای بُعد دوم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی

بُعد دوم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی با تأکید بر امنیت سرمایه‌گذاری، ایجاد رفاه عمومی و رونق اقتصادی برای عدالت اقتصادی و از بین بردن فقر بر اهمیت جنبه کمینه‌سازی ریسک اصرار می‌ورزد. هفت راهبرد به‌دست آمده برای بُعد کانون‌های تولید ریسک و مدیریت ریسک در اقتصاد کشور را نمایان می‌سازند که عبارتند از: (۱) تفاهم بین دولت و ملت، (۲) دانشگاه

صحیح، (۳) سلب ابرقدرت‌گرایی، (۴) خودکفائی، (۵) حکمرانی خوب، (۶) توسعه و نوسازی صنایع، و (۷) توسعه پایدار. راهبرد اول، تفاهم بین دولت و ملت به جذب حداکثری و دفع حداقلی آحاد مردم اشاره دارد، آنچنان که با ایجاد بزرگ‌ترین تعاون و هم‌افزایی درونی در کشور، امکان چیره شدن دولت بر مشکلات هموار و کم‌هزینه گردد. اما این راهبرد در عمل چندان موفقیت‌آمیز نبوده و گلایه‌مندی مردم نسبت به مدیریت مشکلات اقتصادی، نارضایتی نخبگان نسبت به از قلم افتادن در سیاست‌ها و تصمیم‌گیری‌ها، عدم کارایی لازم دولت در مصون‌سازی اقتصاد در برابر تحریم‌ها، و عدم تحقق وعده‌های انتخاباتی از علل مهم ایجاد شکاف بین دولت و ملت شناخته می‌شوند. راهبرد دوم، دانشگاه صحیح نیز در حالی که از بنیان‌های اصلی پیدایش انقلاب اسلامی سرچشمه می‌گیرد، علی‌رغم گسترش کمی وسیع نسبت به قبل از انقلاب، از توسعه و عمق کیفی لازم برخوردار نبوده است. مهم‌ترین علت این پدیده تقلیدی بودن دانشگاه از نظام غربی‌ست، طوری که دانشمندان و دانشجویان ایرانی را از امکان و تقاضا برای نوآوری و تولید فناوری محروم و ناامید ساخته و صنعت و اقتصاد را به پیروی از الگوها و نظریه‌های تولید شده غرب محدود و منحصر کرده است. راهبرد سوم، سلب ابرقدرت‌گرایی از کانون‌های اصلی مصون‌سازی کشور از دست‌اندازی و چپاول استکبار جهانی است و به جزء در مواردی محدود توانسته با احتراز از استقراض مادی و معنوی از دول غربی، استقلال و آزادی سیاسی کشور را در حریم امن نگه دارد. راهبرد چهارم، خودکفائی از آموزه‌های مؤکد بنیان‌گذار نظام جمهوری اسلامی و قانون اساسی کشور به شمار می‌آید و به طور گسترده‌ای در فرهنگ کشور از ریشه و پیشینه برخوردار است. اگر چه در سال‌های پس از انقلاب اسلامی، کشور توانسته است تا حد زیادی خود را در تأمین کالاهای اساسی از وابستگی به خارج برهاند، اما همچنان با آرمان‌های امام خمینی رحمه‌الله علیه مبنی بر پیشی گرفتن از همه ملت‌ها در تولید فکر و فناوری دچار شکاف انتظارات زیادی است، طوری که کشور در صنایع راهبردی خود شامل دارو و تجهیزات پزشکی، خودرو، ساختمان‌سازی، تولید کالاهای مصرفی، و صنایع سنگین همچنان دچار کمبود و وابستگی است. راهبرد پنجم، حکمرانی خوب از چالش‌های همیشگی و ابر کانون ایجاد ریسک در اقتصاد بوده که از علل اصلی عدم دستیابی کشور به توسعه‌یافتگی اقتصادی و نماد توسعه‌نیافتگی حکمرانی دولت شناخته می‌شود. بحران عدم شفافیت و پاسخگویی، ناتوانی دولت در ایجاد ثبات قیمت‌ها، نهادینه شدن سوداگری حاد در اقتصاد، فرار مالیاتی گسترده، فرسودگی و عقب‌ماندگی زیرساخت‌های کشور، نظارت ضعیف، ناکارآمدی اداری و عدم جلب رضایت عمومی به

عوارضی مزمن در حکمرانی کشور تبدیل شده‌اند که رسوب آنها بدنه فکری، اجتماعی و اقتصادی کشور را دچار زوال و یأس نموده است. راهبرد ششم، توسعه و نوسازی صنایع کشور اگر چه دارای پیشینه‌ای طولانی از قبل انقلاب اسلامی است اما همچنان در دستیابی به هدف خود مبنی بر صنعتی شدن کشور و ورود ایران به گروه کشورهای صاحب فناوری پیشرفته توفیقی به دست نیاورده است. مهم‌ترین شکاف‌های این راهبرد ناتوانی صنایع ایران از تحقیق و توسعه و دستیابی به تجهیزات و فناوری روز می‌باشد. این علل موجب تحمیل بهای تمام شده غیراقتصادی، غیررقابتی و غیرمنصفانه به جامعه و تضعیف رفاه و استاندارد عمومی مردم شده است. سرانجام راهبرد هفتم، توسعه پایدار مبتنی بر دکترین پایداری جهانی سازمان ملل متحد بوده که در نظام جمهوری اسلامی ایران نیز به طور گسترده مورد توجه و پذیرش قرار گرفته است. لازمه دستیابی به توسعه پایدار ایجاد یک نظام اقتصادی مبتنی بر مشارکت عموم مردم، صیانت از محیط زیست و ارزش افزوده بالا است. با گذشت چندین دهه از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، وجود چالش‌های مختلف سیاسی و امنیتی موجب شده است تا همچنان کشور در دستیابی به شاخص‌های توسعه پایدار از قبیل کاهش فقر، توسعه انسانی، برابری، و ثبات اقتصادی از استانداردهای جهانی و اذهان عموم مردم دچار شکاف انتظارات بالایی باشد. گزیده یافته‌های تحلیل شکاف از بُعد دوم سیاست‌های امنیت اقتصادی کشور در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴. تحلیل شکاف برای بُعد دوم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی

<p>۱. راهبرد تفاهم بین دولت و ملت</p> <p>گزیده مفاهیم. {عدم شکاف دولت و ملت}، {همکاری ملت برای رفع مشکلات اقتصادی}، {تأمین حق حداقل اقتصاد برای همه}، {سلب حقوق و امتیازهای نابرابر}، {تعامل دو جانبه نخبگان و نظام مدیریتی کشور}، {کار شبانه روزی برای نخبگان}، {سلب سوء مدیریت و بی‌تدبیری در برابر تحریم‌ها}، {فرضه دانستن عمل به وعده‌ها}.</p> <p>گزیده منابع. {الف-۱۰۱۳}، {الف-۱۰۳۶}، {الف-۱۰۳۸}، {ب-۱۰۰۴}، {ب-۱۴۳۴}، {ب-۱۵۸۳}، {ب-۱۹۸۱}، {ب-۲۰۶۳}، {ب-۲۱۷۹}، {پ-۱۰۰۲}، {ت-۱۱۷۲}، {ث-۱۲۴۰}، {ج-۱۰۶۶}، {ج-۱۶۴۰}.</p>
<p>۲. راهبرد دانشگاه صحیح</p> <p>گزیده مفاهیم. {اتصال دانشگاه و اقتصاد}، {پرورش انسان‌های آگاه}، {خودکفائی در متخصصین}، {تولید علم و فناوری}، {دپلماسی علمی}، {نوآوری علمی}، {پرهیز از کار تقلیدی}، {شکستن مرزهای دانش}، {مسئول دانستن خود در قبال نسل دانشجو}، {تکریم اساتید و مدیران دانشگاهی}، {تحول در ارتباط صنعت و دانشگاه}.</p> <p>گزیده منابع. {الف-۱۰۱۶}، {الف-۱۱۰۴}، {الف-۱۱۱۱}، {الف-۱۱۱۴}، {الف-۱۱۱۸}، {الف-۱۱۸۹}، {ب-۱۰۵۵}، {ب-۱۰۵۶}، {ب-۱۳۷۲}، {ب-۱۳۸۳}، {ب-۱۵۰۷}، {پ-۱۵۱۰}، {ح-۲۶۰۰}، {ح-۲۶۰۱}.</p>

جدول ۴. تحلیل شکاف برای بُعد دوم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی

<p>۳. راهبرد سلب ابر قدرت گرایی</p> <p>گزیده مفاهیم: {سلب مادی گرایی}، {قطع سلطه اقتصادی}، {قطع سلطه فرهنگی}، {قطع سلطه سیاسی}، {خودسازی}، {انقلابی گری}، {مدل توسعه بومی و غیر تقلیدی}، {احتراز از نسخه‌های صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی}، {احتراز از پازل اقتصادی غرب}، {احتراز از نظام جهانی سازی سلطه}، {سلب امید از مستکبران}.</p> <p>گزیده منابع: {الف-۱۰۲۴}، {الف-۱۱۱۱}، {ب-۱۰۵۶}، {ب-۱۱۰۴}، {ب-۲۰۳۴}، {ب-۲۱۰۰}، {ب-۱۱۴۶}، {ب-۱۱۴۷}، {ج-۱۰۰۸}، {ج-۱۳۵۴}، {ج-۲۲۹۰}، {ج-۲۲۹۴}، {ج-۲۵۸۰}، {ج-۲۵۸۵}.</p>
<p>۴. راهبرد خود کفائی</p> <p>گزیده مفاهیم: {خودباوری}، {سلب غرب گرایی}، {سلب استعمار پذیری}، {سلب استثمار پیمان‌های خارجی}، {آرمان‌خواهی}، {شکوفایی استعداد های جوانان}، {پیدا کردن فکر نو}، {رشد صنایع با ممنوعیت واردات}، {رشد درآمد با فناوری}، {ایجاد اشتغال با فناوری}، {سلب وابستگی در کالاهای اساسی}، {امنیت غذایی و سلامت}.</p> <p>گزیده منابع: {الف-۱۰۷۸}، {الف-۱۱۱۸}، {الف-۱۱۴۹}، {ب-۱۰۵۶}، {ب-۱۵۸۷}، {ب-۲۰۳۴}، {ب-۲۲۸۴}، {ب-۱۳۷۶}، {ث-۱۱۳۲}، {ج-۱۶۸۱}، {ج-۱۰۴۷}، {ج-۱۰۴۹}، {ج-۲۵۸۰}، {ج-۲۵۸۵}.</p>
<p>۵. راهبرد حکمرانی خوب</p> <p>گزیده مفاهیم: {شفافیت و اعتماد سازی}، {ثبات قیمت‌ها}، {سلب سوداگری}، {عدم کسری بودجه}، {عدم دخالت در اقتصاد}، {مالیات آسان}، {رفاه}، {مدیریت یک پارچه علمی و بروز}، {بهبود تولید و بهره‌وری}، {ایجاد زیر ساخت}، {شتاب‌دهی به پیشرفت}، {بهبود قوانین}، {نظارت}، {کارایی اداری}، {رضایت عمومی}.</p> <p>گزیده منابع: {الف-۱۲۱۲}، {ب-۲۲۶۶}، {ب-۱۳۳۰}، {ب-۱۳۶۲}، {ب-۱۳۸۲}، {ب-۱۳۸۷}، {ب-۱۴۳۲}، {ث-۲۳۲۸}، {ج-۱۰۰۲}، {ج-۱۲۳۶}، {ج-۱۲۷۰}، {ج-۱۲۹۴}، {ج-۱۱۰۳}، {ج-۲۵۸۴}، {ج-۲۵۸۶}.</p>
<p>۶. راهبرد توسعه و نوسازی صنایع</p> <p>گزیده مفاهیم: {بهبود حاشیه ایمنی}، {تأمین تجهیزات و فناوری روز}، {پایین آوردن بهای تمام شده}، {پرهیز از تورم}، {مهارت تأثیر تحریم}، {ایجاد شرایط رقابت کامل}، {تحقیق و توسعه}، {کاهش مصرف انرژی}، {اوراق بهادار سازی اقتصاد}، {سلب مثلث واردات، عقب ماندگی و مدیران دولتی از صنایع}، {جلوگیری از ورشکستگی}.</p> <p>گزیده منابع: {الف-۱۰۱۲}، {ب-۲۲۴۴}، {ب-۱۰۵۵}، {ث-۱۰۲۰}، {ث-۱۳۰۳}، {ث-۱۳۲۰}، {ث-۱۳۴۰}، {ث-۱۳۴۸}، {ث-۱۴۱۳}، {ث-۱۴۱۵}، {ث-۱۴۲۲}، {ث-۱۴۲۷}، {ث-۱۵۸۵}، {ث-۱۸۷۰}، {ث-۲۰۱۶}.</p>
<p>۷. راهبرد توسعه پایدار</p> <p>گزیده مفاهیم: {پایندگی رشد اقتصادی}، {مالیات آسان}، {تأمین اجتماعی}، {کاهش فقر}، {جوانی جمعیت}، {رشد علمی}، {توسعه انسانی}، {رشد امید به زندگی}، {برابری}، {رفاه عمومی}، {رشد و نمو بنگاه‌ها}، {حفظ محیط زیست}، {بازارهای پیشرفته و رقابتی}، {فناوری دست اول}، {نظم و ثبات اقتصادی}، {ثبات سیاسی}.</p> <p>گزیده منابع: {الف-۱۱۱۸}، {ب-۱۲۵۶}، {ب-۱۰۱۴}، {ث-۲۸۹۹}، {ج-۱۰۰۲}، {ج-۱۰۰۳}، {ج-۱۶۴۶}، {ج-۱۶۴۹}، {ج-۱۸۲۸}، {ج-۲۳۵۶}، {ج-۲۳۶۵}، {ج-۲۵۴۷}، {ج-۲۵۵۸}، {ج-۱۵۹۷}، {ج-۱۰۹۱}.</p>

تحلیل شکاف برای بُعد سوم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی

بُعد سوم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی به سازگاری، ثبات، شفافیت و هماهنگی قوانین و سیاست‌های اجرایی و مقررات پرداخته و همانند بُعد دوم بر جنبه ارتقای امنیت اقتصادی کشور به وسیله کمیته‌سازی ریسک تأکید می‌نماید. این بُعد امنیت اقتصادی بر پایه هفت راهبرد در نظام سیاسی و اقتصادی جمهوری اسلامی ایران تبیین و تبلور می‌یابد: (۱) اقتصاد اسلامی، (۲) عدالت اجتماعی، (۳) ماندگاری قانون، (۴) اجتناب از فروغلتیدن به پرتگاه نظام سلطه، (۵) اصلاحات ساختاری، (۶) اقدام به‌هنگام، و (۷) مردم‌سالاری دینی. راهبرد اول، اقتصاد اسلامی از مبانی کلیدی بنیان‌گذاری نظام جمهوری اسلامی ایران است، اقتصادی که به تمامی اقشار جامعه اعم از فقر و غنی فرصت، امید و انگیزه رشد و کامل مادی و معنوی مبتنی بر آموزه‌های دین مبین اسلام فراهم نماید. از همه‌ترین ارکان این اقتصاد مالیات اسلامی، بانکداری اسلامی، فراوانی تولید، ثبات و اعتبار است. با گذشت حدود نیم قرن از طلوع انقلاب اسلامی ایران، سیاست‌های مالیاتی کشور نه تنها روندی ناپایدار و ناعادلانه را طی می‌کنند، بلکه مبتنی بر نظریه‌های اقتصادی غربی از قبیل سود حسابداری و ارزش افزوده به جای خمس و زکات اسلامی بنا شده‌اند. از سوی دیگر، اعطای معافیت‌های گسترده به قطب‌های مختلف اقتصادی کشور موجب شیوع احساس نابرابری و عدم تمکین مالیاتی به عنوان یک جرم اقتصادی نهادینه شده در ایران گردیده است. صوری بودن معاملات بانکی و شبه ربوی بودن آنها از چالش‌های روز بحران اقتصادی کشور هستند که همراه با کمبود تولید و فشار تحریم‌های جهانی، مردم را به طور فزاینده از ارائه تقاضای ضروری و تأمین نیازهای اساسی واقعی‌شان محروم نموده است. راهبرد دوم، عدالت اجتماعی از مضامین کلیدی و وعده‌های بلافصل امام خمینی رحمه‌الله علیه و از مطالبات جدی مقام معظم رهبری به شمار می‌آید. گسترش عدالت اجتماعی یکی از پرافتخارترین خدمات نظام جمهوری اسلامی ایران به شمار می‌رود، طوری که گستردگی امکانات اولیه زندگی و خدمات آموزشی، درمانی و دولتی موجب دسترسی همگانی مردم به حداقل‌های رفاهی شده است. با این وجود، همچنان شکاف‌هایی اساسی از دیدگاه قانون اساسی از جنبه‌هایی مانند تأمین مسکن، اشتغال و یاری به مستضعفین در این راهبرد قابل رؤیت می‌باشد. راهبرد سوم، ماندگاری قانون از نقاط ضعف نظام بروکراسی ایران محسوب می‌شود. قانون‌گذاری در ایران به مشکلات متعددی از قبیل عدم برخورداری از پشتوانه کارشناسی، عدم جامع‌نگری و خلق‌الساعه بودن دچار است که این مهم موجب شده است تا دولت در اداره شرایط اقتصادی کشور به ویژه در شرایط بحران تحریم اقتصادی از کارآمدی و اثربخشی لازم برخوردار نباشد. راهبرد چهارم، اجتناب

از فروغلتیدن به پرتگاه نظام سلطه از آموزه‌های بنیادین امام خمینی رحمه‌الله علیه و توصیه‌های مؤکد مقام معظم رهبری می‌باشد که در سال‌های اخیر با وقوع نقض توافق برجام و بحران‌های اقتصادی، سیاسی و امنیتی پس از آن، حکایت از ضعف دولتمردان کشور از اجرایی نمودن این راهبرد انقلابی دارد. راهبرد پنجم، اصلاحات ساختاری از اصول بنیادین برنامه پنج ساله توسعه بوده که از توجه بالایی نیز در دولت سیزدهم برخوردار است. با این وجود، علی‌رغم در دستور کار بودن مضامین این راهبرد از اوایل انقلاب اسلامی مبنی بر سلب وابستگی کشور به نفت، بهبود فضای کسب و کار و اصلاح نظام بانکداری، انتظار نمی‌رود که این راهبرد در آینده‌ای نزدیک بتواند به تأمین نسبی انتظارات‌های عمومی نائل گردد. راهبرد ششم، اقدام به هنگام از ضروریات روز کشور و توصیه‌های همیشگی رهبر انقلاب اسلامی به مسئولان است. اهمیت این مقوله در شرایط بحرانی اخیر حتی به تشکیل شورای سران سه قوه به ابتکار رهبری انجامید تا با سلب تعلل از قانون‌گذاری و پیوند دادن جزیره‌های جداگانه اجرایی به یکدیگر، امکان بهبود پایداری سیاسی و اقتصادی کشور در مواجهه با شرایط پیش‌بینی نشده تقویت گردد. در نهایت، راهبرد هفتم، مردم‌سالاری دینی با سلب سکولاریسم و ایجاد پیوند همه جانبه بین حقوق سیاسی، اجتماعی و فردی با دین مبین اسلام به تحقق جامع اصول دین و اجرایی شدن احکام و آموزه‌های قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام در زندگی مادی و معنوی مردم تأکید دارد. در سال‌های پس از انقلاب اسلامی ایران، نظام جمهوری اسلامی ایران نه تنها در صحنه ملی، بلکه در گستره بین‌المللی نیز همواره یک اسوه شناخته شده از مردم‌سالاری دینی قلمداد می‌گردد. با این وجود، تحقق و دستیابی به اهداف وسیع این راهبرد بنیادین در ابعاد داخلی و خارجی با شکاف انتظارهای متعدد و مهمی از قبیل برقراری ارتباط با آحاد مردم، نهادینه‌سازی نیت الهی و روحیه جهادی، راهبری ملی و بین‌المللی مبتنی بر برنامه‌های دقیق علمی، مشارکت دادن قاطبه مردم در حاکمیت و جلب رضایت عمومی رویارو است. یافته‌های تفصیلی تحلیل شکاف بُعد سوم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی در جدول ۵ آورده شده است.

جدول ۵. تحلیل شکاف برای بُعد سوم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی

۱. راهبرد اقتصاد اسلامی
گزیده مفاهیم. {مالیات اسلامی}، {بانکداری اسلامی}، {تولید}، {سلب بدهی}، {رشد اقتصادی}، {ثبات اقتصادی}، {بهره‌وری}، {قدرت پول ملی}، {سود پایین}، {حمایت از بنگاه‌ها}، {رفع تنگناها}، {رفع رکود و معوقه‌ها}، {سلب قفل شدن اقتصاد با دارایی‌های لوکس}، {نهاد تعاون}، {بیمه و بهبود ریسک}، {اعتبار بالا}.
گزیده منابع. {الف-۱۱۹۰}، {ب-۲۰۳۵}، {ب-۲۰۴۲}، {ب-۲۰۴۶}، {پ-۱۰۰۳}، {ث-۱۳۰۳}، {ث-۱۳۴۶}، {ث-۱۴۴۴}، {ث-۱۵۴۶}، {ث-۱۵۶۰}، {ث-۱۶۷۷}، {ث-۱۶۸۲}، {ث-۱۷۰۰}، {ث-۱۸۵۷}، {ث-۳۷۴۹}،

جدول ۵. تحلیل شکاف برای بُعد سوم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی

<p>۲. راهبرد عدالت اجتماعی</p> <p>گزیده مفاهیم. {سلب ظلم و فساد}، {رفع فقر و محرومیت‌زدایی}، {عدالت توزیعی}، {برابری اجتماعی}، {پیشرفت عادلانه}، {پر کردن شکاف طبقاتی}، {نآمین اشتغال، مسکن، درمان و بیمه برای همه}، {سلب انحصار}، {امید به مستضعفان}، {ارتباط با مردم}، {سلب حامی‌پروری}، {سلب سلاطین شخصی و جناحی و حزبی}.</p> <p>گزیده منابع. {الف-۱۰۴۴}، {ب-۱۲۰۴}، {ب-۱۲۰۳}، {ب-۱۳۰۰}، {ب-۱۳۴۹}، {ب-۱۳۶۹}، {ب-۱۳۷۱}، {ب-۱۴۰۲}، {ب-۱۴۰۹}، {ب-۲۰۳۴}، {ب-۲۰۳۵}، {ب-۲۰۴۲}، {ب-۲۲۱۷}، {ب-۲۲۹۱}، {پ-۱۲۳۴}.</p>
<p>۳. راهبرد ماندگاری قانون</p> <p>گزیده مفاهیم. {نگاه بلندمدت}، {رضایت مردم}، {پرهیز از نگاه جزئی، بخشی و شخصی}، {توجه به اولویت‌ها}، {پرهیز از تناقض و تکرار}، {خرد جمعی و کارشناسی}، {نظارت و همکاری قوا}، {سلب تعصب}، {پرهیز از تصمیم‌های خلق الساعه}، {ماندگارسازی تجربیات و یافته‌ها}، {سلب تهدید از تولید ملی}، {انسجام در سیاست‌ها}.</p> <p>گزیده منابع. {الف-۱۰۵۹}، {ب-۱۲۰۳}، {ب-۲۰۶۴}، {ب-۲۱۱۶}، {ب-۲۲۱۷}، {ب-۲۰۶۲}، {پ-۱۵۴۱}، {ت-۱۰۰۲}، {ت-۱۰۱۱}، {ت-۱۸۵۱}، {ج-۱۰۱۶}، {ج-۱۱۶۷}، {ج-۱۱۹۹}، {ح-۲۵۸۰}، {ح-۲۵۸۶}.</p>
<p>۴. راهبرد اجتناب از فروغلتیدن به پر نگاه نظام سلطه</p> <p>گزیده مفاهیم. {ایفای به وصیت‌نامه و بیانات امام خمینی رحمه‌الله علیه}، {مقابله با باجگیری بیگانگان}، {احتراز از تجارت جهانی و جهانی شدن}، {قطع امید اقتصادی از اروپا}، {شکست الگوهای سرمایه‌داری و محصولات تمدن غربی}، {احتراز از پیوند خوردن اقتصاد کشور به تحولات خارجی}، {دلارزدایی اقتصاد}، {منع خام‌فروشی}.</p> <p>گزیده منابع. {الف-۱۱۱۸}، {ب-۱۳۷۲}، {ب-۱۳۹۹}، {ب-۱۴۲۳}، {ب-۱۵۸۳}، {ب-۱۹۶۳}، {ب-۱۹۶۹}، {ب-۱۹۸۲}، {ب-۱۹۸۷}، {ب-۲۱۱۳}، {ب-۲۲۱۷}، {ب-۲۲۲۱}، {ب-۲۲۴۵}، {پ-۱۴۶۹}، {ج-۱۴۷۱}.</p>
<p>۵. راهبرد اصلاحات ساختاری</p> <p>گزیده مفاهیم. {رفع وابستگی اقتصاد به نفت}، {کوچک‌سازی دولت}، {تمرکز بر ظرفیت داخلی}، {فعال‌سازی سرمایه انسانی کشور}، {حذف انحصارات}، {بهبود فضای تجارت}، {اصلاح ساختار بانکی}، {انضباط مالی دولت}، {رفع تحریم‌ها}، {اصلاح بانک‌محوری اقتصاد}، {رشد سرمایه‌گذاری خارجی، و بخش خصوصی}.</p> <p>گزیده منابع. {ب-۱۳۴۹}، {ب-۱۹۸۲}، {ب-۲۰۴۰}، {ب-۲۰۴۱}، {ب-۲۱۸۶}، {ب-۲۲۱۵}، {پ-۱۳۶۵}، {پ-۱۴۶۷}، {ت-۱۱۵۵}، {ت-۱۰۲۴}، {ت-۱۳۰۳}، {ت-۱۴۱۳}، {ت-۱۴۵۲}، {ت-۱۶۰۶}، {ج-۱۰۰۲}.</p>
<p>۶. راهبرد اقدام به‌هنگام</p> <p>مفاهیم. {سلب تعلل در قانون‌گذاری}، {راه‌اندازی سامانه‌های اطلاعاتی و اتصال آنها به یکدیگر}، {شتابدهی به گردش مالی شرکت‌ها در شرایط تحریم}، {شتابدهی به تسویه بدهی‌های دولت}، {شتابدهی به اجرای طرح‌ها}، {شتابدهی به واگذاری دارایی‌های مازاد}، {شتابدهی به خصوصی‌سازی}، {شتابدهی به گردش تسهیلات بانکی}.</p> <p>گزیده منابع. {الف-۱۱۱۹}، {الف-۱۱۸۵}، {ب-۲۱۸۵}، {ب-۲۱۸۶}، {ب-۲۲۲۱}، {پ-۱۰۳۱}، {ت-۱۰۶۳}، {ت-۱۰۴۷}، {ت-۱۰۶۹}، {ت-۱۳۰۳}، {ت-۱۳۷۰}، {ج-۱۱۶۷}، {ج-۱۰۶۴}، {ح-۲۵۸۶}.</p>

جدول ۵. تحلیل شکاف برای بُعد سوم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی

۷. راهبرد مردم‌سالاری دینی

گزیده مفاهیم. {ارتباط با مردم}، {ایجاد امید با اطلاع‌رسانی}، {به‌صحنه آوردن مردم}، {سلب عوامل تفرقه و اختلاف}، {ایمان، علم و عدل سه عنصر اصلی نظام}، {نیت الهی برای خدمت به مردم}، {روحیه جهادی و تلاش مضاعف}، {برنامه دقیق و مدون و علمی}، {اشتغال‌زایی به مثابه وظیفه دینی}، {تعلق حاکمیت دینی به مردم}، {گزیده منابع. {الف-۱۰۶۹}، {الف-۱۰۸۲}، {ب-۲۲۲۱}، {ب-۲۲۲۲}، {ب-۲۲۴۵}، {پ-۱۴۳۵}، {ت-۱۱۰۸}، {ث-۱۴۸۰}، {ث-۱۹۴۱}، {ج-۱۰۹۵}، {ج-۱۳۹۳}، {ج-۱۵۹۴}، {ح-۲۵۸۵}، {ح-۲۵۸۸}.

تحلیل شکاف برای بُعد چهارم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی

بُعد چهارم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی کشور، نظارت و رسیدگی و قضاوت در مورد جرایم و مسائل اقتصادی را به‌طور دقیق و روشن و تخصصی مورد توجه قرار داده و به‌عنوان یک بُعد پیشگیرانه و تدافعی، مجدداً بر اهمیت ارتقای امنیت اقتصادی از جنبه کمینه‌سازی ریسک‌ها صحه می‌گذارد. تحلیل شکاف، هفت راهبرد را ذیل این بُعد از سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی نظام نمایان می‌سازد: (۱) سلب مالکیت‌های نامشروع، (۲) سلب معاملات پولی نامشروع، (۳) مبارزه با فساد، (۴) بازار اسلامی، (۵) احیای حقوق عامه، (۶) حمایت از کارگر، و (۷) حمایت از کسب و کارهای کوچک و متوسط. راهبرد اول، سلب مالکیت‌های نامشروع پس از وقوع انقلاب اسلامی ایران به‌طور گسترده مورد اجرا قرار گرفت و کلیه اموال افرادی که وابسته به رژیم سابق بودند، به‌امور غیراسلامی اشتغال داشتند، و یا از محل دزدی و چپاول تحصیل‌نموده بودند، مورد مصادره و سلب مالکیت قرار گرفتند. در سال‌های اخیر نیز مجدداً در پی رخداد اختلاس و کلاهبرداری‌های کلان از نظام بانکی، این راهبرد به‌طور گسترده مورد اجرا قرار گرفته و به‌نوبه خود در تحکیم امنیت اقتصادی کشور تأثیرگذار بوده است. راهبرد دوم، سلب معاملات پولی نامشروع از پاشنه‌های آشیل امروز نظام بانکی و ارزی کشور می‌باشد، طوری که انباشتگی انبوهی از معوقه‌های بانکی بی‌محل و فاقد توجیه و سوء استفاده‌های ارزی از مفاسد حاد نظام پولی کشور شناخته می‌شود. راهبرد سوم، مبارزه با فساد از بدو پیدایش انقلاب اسلامی ایران در دستور کار قرار داشته است. با این وجود، نظام دولتی اقتصاد ایران، بی‌انضباطی مالی دولت و غیرواقعی بودن اسناد بودجه و برنامه‌های توسعه کشور به‌طور اجتناب‌پذیری به تضعیف بدنه نظارتی حاکمیت انجامیده است و حاکمیت نتوانسته است تاکنون عملکرد قابل‌قبولی از دیدگاه مقام معظم رهبری و

عموم مردم در این زمینه داشته باشد. راهبرد چهارم، بازار اسلامی است که با سلب گران‌فروشی، احتکار و رانت تلاش نموده امنیت عرضه و تقاضا را در بازارهای کشور مورد حفظ و صیانت قرار دهد. این راهبرد اگر چه همواره در کانون توجه مسئولان قرار داشته است، اما تنگناهای اقتصادی موجب شیوع روزافزون بی‌ثباتی‌ها در بازارهای کشور بوده و همواره نارضایتی عمومی بالایی را به دنبال آورده است. راهبرد پنجم، احیای حقوق عامه کلی‌ترین دید را نسبت به تأمین اقتصادی مردم به ویژه از جنبه معیشت و عدالت در تولید، توزیع و مصرف ثروت مورد توجه دارد. ایفای به این راهبرد مستلزم مردم‌مداری حاکمیت چه از بُعد قانون‌گذاری و چه از ابعاد اجرایی و نظارتی است. در سال‌های پس از انقلاب اسلامی با وقوع تحریم‌های گسترده اقتصادی، مردم کشور همیشه خود را در تنگنای معیشتی مشاهده نموده‌اند. علاوه بر آن، تضييع حقوق اقتصادی عامه به وسیله دلالي‌های گسترده، بی‌ضابطگی‌ها، رابطه‌مداری‌ها و سوء نظارت و ناکارآمدی دولت به ویژه در صنایع گسترده تحت تصدی خود، ادراک عمومی مردم را از وجود عدالت و سلامت در اقتصاد کشور خدشه دار نموده و به افول سرمایه اجتماعی در قلمرو ملی انجامیده است. راهبرد ششم، حمایت از کارگر با بهبود کمی و کیفی نظام تأمین اجتماعی در نظام جمهوری اسلامی ایران دنبال شده است. با این وجود، شکاف‌های مهم این راهبرد شامل کمبود اشتغال، عدم عدالت شغلی و قرار گرفتن کارگر در خط‌خط فقر به شمار می‌آیند. از سوی دیگر، بافت سنتی نظام کارگری ایران موجب سلب امکان آموزش و ارتقای بهره‌وری و به تبع آن سلب امکان پیشرفت اقتصادی درون‌زا و شدت یافتن وابستگی و بی‌ثباتی اقتصادی کشور شده است. سرانجام، راهبرد هفتم، حمایت از کسب و کارهای کوچک و متوسط از اوان انقلاب اسلامی ایران از مطالبات نظام بوده و سیاست‌هایی از قبیل سلب قاچاق و واردات، و تأمین تسهیلات، مجوزهای دولتی و تأمین مالکیت فکری از مهم‌ترین تلاش‌های دولت در این زمینه محسوب می‌شوند. شکاف‌هایی که در خصوص این راهبرد به طور عمومی احساس می‌شود دشواری‌های کسب و کارهای کوچک در شناخته شدن و به‌دست آوردن سهم از بازار است. افزون بر آن، تحمیل شدن هزینه‌های بالایی به سبب امور بیمه، مالیات و شهرداری و از سوی دیگر، گرانی مواد اولیه و سوداگری ارزی در کشور به شدت روی بهای تمام شده و به تبع امکان جذب مشتری و تداوم فعالیت توسط شرکت‌های کوچک و متوسط تأثیرگذار بوده است. جدول ۶ یافته‌های دیگری از تحلیل شکاف بُعد چهارم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی کشور را نشان می‌دهد.

جدول ۶. تحلیل شکاف برای بُعد چهارم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی

<p>۱. راهبرد سلب مالکیت‌های نامشروع</p> <p>گزیده مفاهیم. {سلب تملک واحدهای تولیدی توسط بانک‌ها}، {وصول مطالبات با مصادره اموال نامشروع}، {برخورد قاطع با عوامل مرتبط با معوقات بانکی}، {سلب ورشکستگی ساختگی}، {احراز اهلیت مالکیت و تغییر مالکیت کارخانجات}، {جلوگیری از ورود نقدینگی به سمت سوداگری}، {آزادسازی قفل دارایی‌ها در اقتصاد}.</p> <p>گزیده منابع. {الف-۱۰۱۹}، {الف-۱۰۲۰}، {ب-۲۲۲۱}، {ب-۲۲۵۰}، {ث-۱۱۰۶}، {ث-۱۱۲۰}، {ث-۲۱۸۳}، {ج-۱۵۰۱}، {ج-۱۲۳۱}، {ج-۱۲۳۲}، {ج-۱۲۹۸}، {ج-۱۳۹۰}، {ج-۱۴۲۸}، {ج-۱۸۷۱}.</p>
<p>۲. راهبرد سلب معاملات پولی نامشروع</p> <p>گزیده مفاهیم. {سلب تأثیر فساد بر پول ملی}، {سلب فساد در بانکداری}، {نظارت بر توزیع تسهیلات و ارز}، {جلوگیری از معاملات صوری}، {جلوگیری از تسهیلات هرمی}، {جلوگیری از مؤسسات مالی غیرمجاز}، {جلوگیری از تسهیلات سوداگری}، {جلوگیری از خروج تسهیلات}، {مبارزه با پولشویی و تأمین مالی فساد}.</p> <p>گزیده منابع. {الف-۱۰۲۲}، {الف-۱۱۷۸}، {ب-۱۹۱۷}، {ب-۲۲۲۱}، {ب-۲۲۸۶}، {پ-۱۴۷۶}، {ث-۱۰۳۰}، {ث-۱۱۲۵}، {ث-۱۱۶۴}، {ث-۱۳۰۱}، {ث-۱۸۰۹}، {ث-۱۸۲۵}، {ج-۱۸۸۳}.</p>
<p>۳. راهبرد مبارزه با فساد</p> <p>گزیده مفاهیم. {مبارزه با رشوه}، {مبارزه با ویژه‌خواری}، {برخورد با حقوق‌های نجومی}، {جلوگیری از نفوذ}، {مبارزه با شخصیت‌های کاغذی}، {روابط قضائی خارجی}، {ممنوعیت‌های جامع برای مفسدان}، {اعتبارسنجی شرکت‌های دانش‌بنیان و تولیدی}، {اعتبارسنجی بر حسب عملکرد اقتصادی}، {غلبه بر گلوگاه‌های فساد}.</p> <p>گزیده منابع. {الف-۱۱۷۲}، {ب-۱۳۴۹}، {ب-۱۳۶۳}، {ب-۱۴۳۲}، {ب-۱۹۲۲}، {ب-۲۰۶۳}، {ب-۲۲۱۷}، {ث-۱۰۰۷}، {ث-۱۳۰۱}، {ث-۱۴۳۸}، {ث-۱۵۶۰}، {ث-۱۵۶۶}، {ث-۱۵۷۱}، {ث-۱۴۷۸}، {ث-۱۵۸۸}، {ث-۱۶۳۱}، {ث-۱۷۲۰}، {ث-۱۸۹۰}، {ث-۱۹۳۷}، {ث-۲۲۶۵}، {ج-۱۲۱۴}، {ج-۱۲۱۸}، {ج-۲۲۰۰}.</p>
<p>۴. راهبرد بازار اسلامی</p> <p>گزیده مفاهیم. {سود اسلامی}، {مبارزه با قاچاق}، {حمایت از مستضعفین}، {جلوگیری از رانت}، {جلوگیری از نگاه‌داری بانک‌ها}، {سلب واردات بی‌رویه}، {کنترل خرابکاری‌ها}، {سلب پدیده سفته‌بازی و بحران‌های غربی}، {جلوگیری از چتربازی اقتصادی}، {سلب بازارهای زودبازده غیرمولد}، {تأمین ثبات قیمت و فراوانی کالاها}.</p> <p>گزیده منابع. {الف-۱۱۴۱}، {الف-۱۱۸۵}، {ب-۱۴۰۹}، {ب-۲۲۲۱}، {پ-۱۴۶۸}، {پ-۱۵۰۵}، {ث-۱۰۳۳}، {ث-۱۳۶۸}، {ث-۱۶۲۴}، {ج-۱۰۴۷}، {ج-۱۰۵۸}، {ج-۲۵۸۱}، {ج-۲۵۸۷}، {ج-۲۵۸۹}.</p>
<p>۵. راهبرد احیای حقوق عامه</p> <p>گزیده مفاهیم. {مردمداری}، {امنیت کسب و کار و معیشت مردم}، {پرهیز از فرآیندهای طولانی}، {پایبندی به قانون برای جلب اعتماد مردم}، {ادراک عدالت عمومی}، {باز کردن میدان برای فعالیت سالم اقتصادی}، {پرهیز از پولی کردن کسری بودجه دولت}، {حذف دلالتی از اقتصاد}، {نظارت بر شرکت‌های دولتی زیان‌ده}.</p> <p>گزیده منابع. {الف-۱۰۹۶}، {الف-۱۲۴۷}، {ب-۱۴۰۱}، {ب-۱۴۰۷}، {ب-۱۴۳۲}، {ب-۲۲۲۱}، {پ-۱۴۳۶}، {ث-۱۰۶۷}، {ج-۲۳۵۶}، {ج-۲۵۹۶}، {ج-۱۲۲۶}، {ج-۱۲۲۹}، {ج-۱۴۷۶}، {ج-۲۵۸۴}.</p>

جدول ۶. تحلیل شکاف برای بُعد چهارم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی

<p>۶. راهبرد حمایت از کارگر</p> <p>گزیده مفاهیم. {مبارزه با قراردادهای سفید امضاء}، {ارتقای امنیت و رفاه شغلی}، {ایجاد فرصت اشتغال و قدرت چانه‌زنی}، {عدالت شغلی}، {خروج طبقه کارگر از خط فقر}، {جلوگیری از تخریب اشتغال توسط مهاجران}، {اجتناب از تغییر کاربری زمین‌های کشاورزی}، {پیشرفت درون‌زا}، {آموزش و ارتقای بهره‌وری}.</p> <p>گزیده منابع. {الف-۱۱۴۱}، {الف-۱۱۵۶}، {ب-۱۴۹۰}، {ب-۱۷۲۰}، {پ-۱۴۹۳}، {پ-۱۴۹۷}، {ت-۱۰۹۶}، {ث-۲۴۶۷}، {ج-۱۸۶۷}، {ج-۱۲۴۵}، {ح-۱۰۷۹}، {ح-۱۱۸۷}، {ح-۱۱۸۸}، {ح-۱۹۸۴}.</p>
<p>۷. راهبرد حمایت از کسب و کارهای کوچک و متوسط</p> <p>گزیده مفاهیم. {امنیت قضائی}، {سهم از بازار}، {رفع موانع رقابتی}، {سلب قاچاق}، {تسهیلات بانکی}، {تسهیل مقررات بیمه، مالیات و شهرداری}، {فقدان نهادهای کارآمد}، {تسهیل دستیابی به مجوز}، {مالکیت فکری}، {سلب واردات بی‌رویه}، {رفع سوداگری در بازار اجاره و ملک}، {رفع سوداگری در بازار ارز و مواد اولیه}.</p> <p>گزیده منابع. {الف-۱۰۷۸}، {الف-۱۱۰۵}، {ب-۱۴۹۰}، {ب-۲۰۱۸}، {پ-۱۲۰۵}، {پ-۱۲۷۷}، {ت-۱۱۴۴}، {ث-۱۰۴۲}، {ث-۱۱۷۸}، {ج-۱۶۴۹}، {ج-۱۶۵۵}، {ج-۱۱۵۷}، {چ-۱۷۱۱}، {ح-۱۳۴۳}.</p>

تحلیل شکاف برای بُعد پنجم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی

بُعد پنجم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی می‌گوید شرایط فعالیت اقتصادی شامل دسترسی به اطلاعات، مشارکت آزادانه و برخوردار از امتیازات قانونی برای بخش‌های دولتی، تعاونی و خصوصی در شرایط عادی باید یکسان و عادلانه باشد. این بُعد از سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی نیز از ماهیت نظارتی و راهبردی برخوردار بوده و هدف آن امنیت‌افزایی اقتصادی از جنبه کمینه‌سازی ریسک است. هفت راهبرد مهم پوشش‌دهنده این بُعد عبارتند از: (۱) مطالبه‌گری، (۲) آتش به اختیار، (۳) مبارزه با زیاده‌طلبی، (۴) شفافیت، (۵) جوان‌گرایی، (۶) عدالت اقتصادی، و (۷) وحدت کلمه. راهبرد اول، مطالبه‌گری به عنوان یک سازوکار نظارتی مردمی عمل می‌نماید، طوری که انقلاب و مسئولان نظام را در به صورتی خودتنظیم در مسیر تعهدات، وعده‌ها و آرمان‌های نظام مورد رصد و انحراف‌زدایی قرار دهد. آرمان این راهبرد ارتقای فرهنگ پاسخ‌خواهی و پاسخ‌گویی در کشور بوده که به سلب بی‌تفاوتی مردم نسبت به سرنوشت کشور و نیز سلب بی‌مسئولیتی توسط دولتمردان منتج می‌گردد. علی‌رغم اهمیت بالای این راهبرد، شکاف‌های گسترده‌ای همانند بی‌عدالتی، تهدید استقلال اقتصادی، شیوع فساد و عقب‌ماندگی کشور در توسعه به ازدیاد یأس و شکست روحی و روانی مردم دامن زده، طوری که در سال‌های اخیر اقبشاری از جامعه با دشمنان نظام

هم‌آوایی و هم‌پوشانی یافته‌اند. راهبرد دوم، آتش به اختیار به دنبال افزایش انعطاف‌پذیری و سرعت عمل اقبال آگاه جامعه برای انجام جهاد تبیین، بصیرت‌افزایی و خنثی نمودن فتنه‌ها و توطئه‌ها اتکاء دارد. این راهبرد به ویژه در زمان‌های بحرانی همانند انتخابات و اغتشاشات در ایجاد سنگرهای نرم در برابر ناهنجاری‌ها و ارتقای قدرت نظارتی مردم برای مبارزه با مفسد موفقی و مثرثمر بوده است. راهبرد سوم، مبارزه با زیاده‌طلبی یک راهبرد عمومی برای پیشگیری از بحران‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی ناشی از قضاوت‌ها و تصمیم‌های نادرست است، چنان‌که موجب می‌شود تا از ازدیاد سرمایه‌گذاری، مخارج و وابستگی نظام به کانون‌های معدود جلوگیری شود و وجه مردمی و عدالت‌محور حاکمیت در صحنه ملی و بین‌المللی مورد تقویت و صیانت قرار گیرد. شکاف‌های مهم این راهبرد که امروز برای همگان شناخته شده هستند عبارتند از گسترش اشرافی‌گری اقلیت ثروتمند، حرص و ولع بانک‌ها برای اضافه برداشت از بانک مرکزی، اتلاف منابع بودجه‌ای به سبب زیاده‌خواهی دستگاه‌ها و نهادهای دولتی، ناترازی بودجه و تحمیل مخارج حکمرانی به وسیله تسعیر ارز، استقراض و تولید نقدینگی بر عموم مردم جامعه است. راهبرد چهارم، شفافیت نه تنها با راهبردهای مردم‌سالاری، روابط خارجی دوستانه و حکمرانی خوب رابطه وثیقی دارند، بلکه جزئی ضروری از راهبردهای دین‌محور و مردم‌محور نظام می‌باشد، زیرا در صورت نبود شفافیت احصاء و ادراک اسلامیت و جمهوریت نظام ناممکن و دست‌نیافتنی است. علی‌رغم اهمیت بالای راهبرد شفافیت و تأکیدات مکرر مقام معظم رهبری برای ایفای به آن، هم‌اکنون رخداد بسیاری از مفسد اقتصادی در بازارهای پول، سرمایه، و کالا ریشه در عدم پابندی عملی به این اصل در نهادهای حاکمیتی را هویدا می‌سازد. راهبرد پنجم، جوان‌گرایی مرتبط با راهبردهای دانشگاه صحیح و توسعه پایدار تلاش دارد تا با میدان دادن و باز نمودن عرصه برای جوانان، امکان و فرصت نوزایی و شکوفایی فناوری و صنعت را در کشور محقق سازد. در این راستا، جوانان کشور به عنوان ارزشمندترین مولد و پیشران پیشرفت درون‌زای کشور، نقش مهمی در سلب وابستگی و نیل به خودکفائی عهده‌دار هستند. با این وجود، نویا بودن این راهبرد و مقاومت سازمانی دستگاه‌ها و نهادهای حاکمیتی موجب شده است تا همچنان جوانان در قبال مسئولیت‌پذیری نظام در قبال نسل جدید و خواسته‌های‌شان مطالبه‌گری داشته باشند. راهبرد ششم، عدالت اقتصادی بر عدالت توزیعی در ثروت، امکانات تولیدی، منابع حاکمیتی، حمایت‌های دولت، تسهیلات، امتیازها، مصرف و درآمد تمرکز دارد و از بنیان‌های عدالت‌طلبی و سلب قشرگرایی انقلاب اسلامی ایران ریشه می‌گیرد.

با این وجود، همچنان تمرکز عمده منابع اقتصادی و تولیدی در دست حاکمیت موجب تضعیف امیدواری ملی برای تحقق عدالت اقتصادی شده است که دولت به موجب سیاست‌های کلی برنامه پنج ساله هفتم توسعه در پی تحقق آرمان‌های این راهبرد صف‌آرایی خواهد نمود. در نهایت، راهبرد هفتم، وحدت کلمه به ایجاد انسجام و نیروی درونی لازم برای تحقق عدالت اقتصادی اتکاء دارد. تمسک به اصل بنیادین ولایت فقیه و معیار بودن قانون لازمه همکاری و هم‌افزایی همه‌جانبه‌ای است که فعال شدن و آزاد شدن ظرفیت‌ها و استعداد‌های درونی کشور را در گرو خود دارد. یک‌پارچگی دستگاه‌های حاکمیتی، انسجام اجتماعی، عدم تعارضات سیاسی، ساده زیستی و تعصب به کالای ایرانی از نشانه‌های ظاهری میزان دستیابی نظام به این راهبرد مهم به شمار می‌آیند. جدول ۷، یافته‌های بیش تری را پیرامون تحلیل شکاف بُعد پنجم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی نشان می‌دهد.

جدول ۷. تحلیل شکاف برای بُعد پنجم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی

<p>۱. راهبرد مطالبه‌گری</p> <p>گزیده مفاهیم: {عدالت}، {استقلال}، {رفع فساد}، {تمدن اسلامی}، {عدم وجه اشتراک با دشمن}، {ارائه حل خوب}، {جلوگیری از شکست روحی و روانی جامعه}، {عدم بی‌تفاوتی به سرنوشت کشور}، {سلب بی‌مسئولیتی}، {ارتقای فرهنگ پاسخ‌خواهی و پاسخ‌گویی}، {حذف امضاهای طلانی}، {ارتقای تولید و درآمد}.</p> <p>گزیده منابع: {الف-۱۰۶۰}، {الف-۱۰۷۰}، {ب-۱۰۵۶}، {ب-۱۰۵۹}، {ب-۱۱۲۸}، {ب-۱۵۸۷}، {پ-۱۵۱۴}، {پ-۱۰۳۴}، {ت-۱۲۲۵}، {ث-۱۹۲۱}، {ث-۲۱۹۷}، {ث-۳۷۴۹}، {ج-۱۴۲۷}، {ج-۱۱۰۴}.</p>
<p>۲. راهبرد آتش به اختیار</p> <p>گزیده مفاهیم: {مقابله با جنگ نرم}، {آتش نریختن روی دوست با بصیرت}، {سنگر ساختن مقابل زیاده‌خواهی‌های استکبار}، {استفاده از ظرفیت‌های مردمی برای مبارزه با فساد}، {تبیین گفتمان‌های اصلی}، {بی‌نیاز شدن از بیگانگان}، {خودسازی و خلق فرصت با تحریم}، {مردم‌گرایی برای مقابله با فتنه‌ها}، {جهاد تبیین}.</p> <p>گزیده منابع: {ب-۱۰۵۶}، {ب-۱۳۶۹}، {ب-۱۳۹۹}، {ب-۱۴۲۳}، {ب-۱۵۸۳}، {ب-۱۵۹۱}، {ب-۱۹۶۳}، {ب-۱۹۶۹}، {ب-۱۹۸۲}، {ب-۱۹۸۷}، {ب-۲۱۸۶}، {ب-۲۲۵۱}، {پ-۱۴۶۹}، {ج-۱۴۵۵}، {ح-۱۴۷۱}.</p>
<p>۳. راهبرد مبارزه با زیاده‌طلبی</p> <p>گزیده مفاهیم: {مبارزه با تجمل پرستی}، {جلوگیری از اضافه برداشت بانک‌ها}، {عدم تضمین تسهیلات توسط دولت}، {عدم تزریق منابع بودجه‌ای به بانک‌ها}، {ایجاد تناسب بین منابع و مصارف دولت و بانک‌ها}، {بهبود ریسک و اعتبار کشور}، {پرهیز از تسویه بدهی‌های دولت با تسعیر نرخ ارز}، {افزایش ذخایر قانونی بانک‌ها}.</p> <p>گزیده منابع: {الف-۱۰۲۷}، {الف-۱۰۴۵}، {ب-۱۰۵۹}، {ب-۱۰۹۶}، {پ-۱۰۶۰}، {پ-۱۰۸۳}، {ت-۱۰۵۱}، {ث-۲۸۱۱}، {ث-۲۸۱۲}، {ث-۲۸۶۴}، {ث-۳۰۰۸}، {ث-۳۰۰۹}، {ج-۱۵۰۵}، {ح-۱۹۷۹}.</p>

جدول ۷. تحلیل شکاف برای بُعد پنجم سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی

<p>۴. راهبرد شفافیت</p> <p>گزیده مفاهیم: {کارآمدی و روزآمدی}، {آزادی بیان}، {دسترسی آزاد به اطلاعات}، {سلب فساد}، {شفافیت بازارها}، {رتبه‌بندی اعتباری شرکت‌ها، مؤسسات و بانک‌ها}، {ارتقای نظارت، گزارشگری و حسابرسی}، {رعایت قوانین و استانداردهای بین‌المللی}، {نظارت ویژه حاکمیت بر معاملات شخصیت‌های وابسته}.</p> <p>گزیده منابع: {الف-۱۲۰۲}، {ب-۱۲۰۳}، {ب-۱۴۰۲}، {ب-۲۰۳۵}، {ب-۲۲۱۷}، {پ-۱۵۰۶}، {ت-۱۱۷۲}، {ث-۱۵۱۴}، {ث-۱۵۷۱}، {ث-۱۶۶۴}، {ث-۱۶۸۱}، {ث-۱۶۸۳}، {ث-۱۶۹۰}، {ث-۲۸۰۴}.</p>
<p>۵. راهبرد جوان‌گرایی</p> <p>گزیده مفاهیم: {بهره‌برداری از دانسته‌های جوانان}، {جوانان به مثابه سرمایه ارزشمند}، {لزوم استفاده مدیریتی از جوانان}، {جوانان به مثابه چشمه‌های جوشان انگیزه، حرکت، نشاط ابتکار و نوآوری}، {مسئولیت‌پذیری مسئولان در قبال جمعیت جوان}، {جوان‌گرایی در دستگاه‌های اجرایی}، {ممنوعیت بکارگیری بازنشستگان}.</p> <p>گزیده منابع: {الف-۱۱۱۴}، {الف-۱۱۱۸}، {ب-۱۳۴۹}، {ب-۲۲۲۳}، {ب-۲۲۶۰}، {ب-۲۲۶۴}، {پ-۱۰۳۲}، {ث-۱۸۶۶}، {ج-۱۷۰۷}، {ج-۱۹۰۴}، {ج-۲۱۰۳}، {ج-۱۱۵۹}، {ح-۱۲۰۸}، {ح-۲۶۰۱}.</p>
<p>۶. راهبرد عدالت اقتصادی</p> <p>مفاهیم: {عدالت در فرصت‌ها، امکانات و بودجه}، {عدالت در ارزش‌گذاری و سهم از اقتصاد}، {عدالت در تولید و توزیع ثروت}، {عدالت در سهم از مصرف، اشتغال و درآمد}، {عدالت در حمایت، مجوزها و امتیازها}، {پرهیز از بخل و حسد و تسویه حساب‌های سیاسی}، {پرهیز از استعمار و استضعاف}، {اصلاح رفتار اقتصادی دولت}.</p> <p>گزیده منابع: {الف-۱۲۲۸}، {ب-۲۳۰۲}، {ب-۲۳۰۳}، {ب-۲۳۰۵}، {پ-۱۰۰۲}، {ث-۱۴۱۳}، {ث-۱۴۵۸}، {ث-۱۴۵۹}، {ث-۱۸۳۵}، {ث-۱۸۵۹}، {ث-۱۸۸۲}، {ث-۱۹۱۰}، {ث-۲۱۸۷}، {ج-۱۸۸۰}، {ح-۲۵۸۰}.</p>
<p>۷. راهبرد وحدت کلمه</p> <p>گزیده مفاهیم: {فصل‌الخطاب بودن نظر ولایت فقیه}، {معیار قانون}، {ارتقای اعتماد عمومی}، {اصیانت از سرمایه اجتماعی}، {امید آفرینی}، {پرهیز از عملکرد جزیره‌ای در حاکمیت}، {انسجام اجتماعی}، {پرهیز از تعارضات سیاسی}، {تولید قدرت نرم}، {کار متقن و درست}، {تعصب به کالای ایرانی}، {ساده‌زیستی}، {ولایت‌پذیری}.</p> <p>گزیده منابع: {الف-۱۰۴۴}، {الف-۱۱۸۳}، {ب-۱۰۰۴}، {ب-۱۱۷۶}، {پ-۱۳۱۳}، {پ-۱۳۱۷}، {ت-۱۰۵۱}، {ث-۳۷۵۰}، {ج-۱۰۰۲}، {ج-۱۰۹۵}، {ج-۲۳۶۱}، {ح-۱۰۸۵}، {ح-۱۲۵۱}، {ح-۲۱۵۷}.</p>

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

هدف پژوهش حاضر ارائه یک تحلیل شکاف راهبردی از سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی کشور است، آنچنان که راهبردهای پشتوانه هر یک از ابعاد پنج‌گانه سیاست‌های مذکور تبیین گردند و امکان تحلیل علل شکاف انتظاراتها نسبت به عملکرد هر راهبرد فراهم شود. امنیت

اقتصادی به معنای بهینه‌سازی عملکرد و وضعیت کل اقتصاد و خود از دو جنبه بهینه‌سازی بازدهی و کمینه‌سازی ریسک شکل می‌گیرد. هر چقدر که یک اقتصاد بتواند در سطح ریسک پایین‌تر به بازدهی بالاتری دست یابد، بهزیستی اقتصادی در آن کشور بالاتر بوده و این مهم خود یک ضرورت بنیادی برای آزاد شدن و شکوفایی ظرفیت‌ها و استعدادها یک ملت شناخته می‌شود. در مقابل بهزیستی اقتصادی، فقر و زوال اجتماعی قرار دارد، شرایطی که در آن منابع اندک اقتصادی از عدالت توزیعی و کارایی تخصیصی برخوردار نبوده و عموم مردم در محرومیت و تنگنای اقتصادی به سر می‌برند. پیروزی انقلاب اسلامی ایران یک پیام نویدبخش برای زدودن غبار فقر و بی‌عدالتی از جامعه بود و مضامین قانون اساسی به طور گسترده دولت را موظف به تأمین بهزیستی اقتصادی برای فرد فرد جامعه ایران نموده است.

سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی هم‌نوا و هم‌سو با قانون اساسی نظام جمهوری اسلامی ایران، یک چارچوب مأموریتی کلان برای اجرایی نمودن اصول بهزیستی اقتصادی قانون اساسی تأمین نموده است. به‌طور کلی بُعد اول سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی کشور به جنبه بهینه‌سازی بازدهی و چهار بُعد دیگر به جنبه کمینه‌سازی ریسک در اقتصاد تمرکز دارند. این یافته‌ها به وضوح نشان می‌دهند که تزلزل امنیت اقتصادی کشور به‌طور عمده ریشه در ضعف‌ها و تهدیدها نرم و ساختاری اقتصاد ایران و تحقق جنبه بهینه‌سازی ارزش و وابستگی اساسی به عملکرد حاکمیت در ریسک‌زدایی از اقتصاد دارد. به بیان دیگر، یک محیط اقتصادی پرریسک، به فرار سرمایه و نخبگان می‌انجامد، زیرا افراد قادر نخواهند بود به صرف ریسکی متناسب با سرمایه‌گذاری خود دست یابند. از این‌رو، چنین نتیجه‌گیری می‌شود که بُعد نخست سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی نظام یک شاخص خلاصه از ماحصل عملکرد و وضعیت امنیت اقتصادی کشور از چهار بُعد کمینه‌سازی ریسک شامل امنیت سرمایه‌گذاری، ثبات در حکمرانی، نظارت، و عدالت اقتصادی را نمایان می‌سازد.

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که هر یک از ابعاد سیاست‌های کلی نظام به وسیله یک چتر راهبری مورد پشتیبانی و اجرا قرار می‌گیرد و هر بُعد دارای ۷ راهبرد کلیدی است، طوری که راهبردهای بُعد نخست یعنی ایجاد ارزش افزوده، سرمایه‌گذاری و کارآفرینی به وسیله راهبردهای ۴ بُعد دیگر مورد تقویت و تضعیف قرار می‌گیرد. به‌طور کلی مهم‌ترین راهبرد در کلیت منظومه راهبردی سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی نظام، راهبرد عدم وابستگی است که عملکرد و وضعیت کلیه راهبردهای دیگر در آن مجسم و منسجم می‌گردد. عدم وابستگی کشور مستلزم صنعتی شدن و

دستیابی به فناوری‌های پیش‌ران است که این مهم، به وسیله راهبردهای دانشگاه صحیح، خودکفائی، حکمرانی خوب، توسعه و نوسازی صنایع از بُعد دوم، راهبردهای اصلاحات ساختاری، و اقدام به هنگام از بُعد سوم، راهبردهای مبارزه با فساد، حمایت از کارگر، و حمایت از کسب و کارهای کوچک و متوسط از بُعد چهارم، و راهبردهای مطالبه‌گری، مبارزه با زیاده‌طلبی، شفافیت، جوان‌گرایی، عدالت اقتصادی، و وحدت کلمه از بُعد پنجم به طور مشهودی تأثیر می‌پذیرد. در این راستا، بنیادی‌ترین راهبرد تغذیه‌کننده عدم وابستگی، وحدت کلیه و ستون استوار آن ولایت فقیه است، طوری که این رکن راهبردی همانند زنجیره اتصال، نظام‌بخش و به حرکت در آورده کلیه زنجیره‌های راهبردی مذکور تا نیل به عدم وابستگی عمل می‌نماید. این نتایج مطابق با بیانچی و همکاران (۲۰۲۳)، پاول (۲۰۱۳) و صیادزاده و همکاران (۱۳۹۲) نشان می‌دهند کارآمدی و کفایت حاکمیت برای تحقق ارزش افزایی اقتصادی، ایفای به عدالت اقتصادی، کاهش وابستگی‌ها و سلب رخدادهای بحران‌های اقتصادی و اجتماعی یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر است.

مهم‌ترین شکاف‌های راهبردی نیز در راهبرد عدم وابستگی قابلیت مفهومی و نموداری می‌یابند که خود از شکاف‌های راهبردی دیگر تأثیر می‌پذیرند و معلول آنها هستند، شامل تنش در روابط خارجی، افول خداباوری در اقتصاد، عدم واقع‌گرایی اقتصادی، تزلزل در اقتصاد مقاومتی، ناتوانی در تحقق اقتصاد مردمی، نهادینه نشدن حمایت از کالای ایرانی در جامعه از بُعد اول، فاصله گرفتن ملت از دولت، تضعیف دانشگاه، ابرقدرت‌گرایی، حکمرانی بد، و عدم دستیابی به توسعه پایدار از بُعد دوم، عدم تحقق اقتصاد اسلامی، بی‌عدالتی‌های اجتماعی، فترت در قانون‌گذاری، فروغلتیدن به پرتگاه نظام سلطه، و عدم تحقق مردم‌سالاری دینی از بُعد سوم، شیوع مالکیت‌ها و معاملات نامشروع در اقتصاد، زوال بازار اسلامی، و ناتوانی از احیای حقوق عامه از بُعد چهارم، و در نهایت، شکاف‌های ناشی از عدم پایداری عمومی نسبت به جهاد تبیین و بصیرت‌افزایی هستند. این یافته‌ها مطابق با کورتس و همکاران (۲۰۲۳)، کوپکزووک و همکاران (۲۰۱۰)، تقدسی‌نژاد و سیف (۱۳۹۴) و باکی‌هاشمی و همکاران (۱۴۰۱) نشان می‌دهند که پابندی به مضامین عدالت اجتماعی، قطع وابستگی زنجیره تأمین صنایع تولیدکننده نیازهای اساسی مردم به خارج با اتکاء به اعتماد به سرمایه انسانی بومی، تمرکز بر نوآوری و تولید فناوری داخلی با آمیختن مدارس و مراکز دانشگاهی با صنعت به وسیله طرح مسائل و کاستی‌ها و نیازمندی‌هایی روز در برنامه آموزشی، پرورشی و پژوهشی آنها و معطوف نمودن کانون توجه و تمرکز کودکان، نوجوانان و جوانان

بدین مسائل به منظور ایجاد امید، فرهنگ‌سازی نوآوری و احیاء و ارتقای خودباوری در نسل جدید برای نیل به خودکفایی کشور از فوریتی اضطراری برخوردار است. نتایج این پژوهش دستاوردهای علمی، کاربردی و راهبردی متنوع و مهمی را در اختیار ذینفعان قرار می‌دهد. نخست، این پژوهش نشان داد که انجام تحلیل‌های راهبردی یک ضرورت مهم برای به‌دست آوردن یک ادراک علمی و مفهومی عمل‌گرایانه از عمق و انسجام قوانین بالادستی برخوردار است. دوم، این پژوهش با تبیین اضلاع راهبردی پشتوانه قوانین بالادستی، یک نقشه راه مثبت و منسجم در اختیار حاکمیت برای برنامه‌ریزی و اجرا قرار می‌دهد. سوم، شکاف‌های راهبردی به‌دست آمده در این پژوهش به عموم ذینفعان کمک می‌کند تا به طور فعال و اثرگذار، در انحراف‌زدایی، تقویت و ترمیم سیاست‌گذاری‌های نظام مشارکت و هم‌یاری نمایند.

قدردانی

از پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس شهید سپهبد پاسدار حاج قاسم سلیمانی برای حمایت مادی و معنوی از این پژوهش تقدیر و تشکر می‌شود.

فهرست منابع

- امام خمینی رحمه الله علیه. (۱۴۰۱). *صحیفه نور* (جلد ۱۱). تهران: سایت جامع امام خمینی رحمه الله علیه.
- امام خامنه ای مدظله العالی. (۱۳۹۵، ۰۳۰۶). *بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت*. بازیابی از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) - مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی: <https://khl.ink/f/34162>
- امام خامنه ای مدظله العالی. (۱۴۰۱، ۲۳۰۱). *بیانات در دیدار مسئولان نظام*. بازیابی از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) - مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی: <https://khl.ink/f/50037>
- امام خامنه ای مدظله العالی. (۱۴۰۲، ۰۸۰۶). *بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت*. بازیابی از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) - مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی: <https://khl.ink/f/53710>
- اسماعیلی، حمیدرضا. (۱۴۰۱). *اندیشه سیاسی آیت الله هاشمی رفسنجانی*. تهران: انتشارات ایران.
- اسماعیلی، محسن، و طحان نظیف، هادی. (۱۳۸۷). *تحلیل ماهیت نهاد سیاست‌های کلی نظام در حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران*. *پژوهش‌نامه حقوق اسلامی*. ۹(۲)، ۹۳-۱۲۰.
- باکی هاشمی، سیدمحمد مهدی، و طاهریان، محمد. (۱۴۰۱). *واکاوی ابعاد تحریم‌های اقتصادی در راستای مدیریت آثار آن بر نظام سلامت به روش تحلیل مضمون*. *فصلنامه مدیریت و پژوهش‌های دفاعی*، ۲۱(۹۶)، ۴۵-۱۱.
- پسران، ایوالیلا. (۱۴۰۰). *مبارزه ایران برای استقلال اقتصادی*. تهران: نشر نهادگرا.
- تقدسی نژاد، عباس، سیف، الله مراد، و سیف، الله مراد. (۱۳۹۴). *تأثیر تحریم خرید نفت ایران بر امنیت اقتصادی جمهوری اسلامی ایران*. *فصلنامه مدیریت و پژوهش‌های دفاعی*، ۱۳(۷۶)، ۱-۳۲.
- جهانیان، ناصر. (۱۳۹۴). *مبانی اخلاقی امنیت اقتصادی*. *اقتصاد اسلامی*، ۱۳(۵۲)، ۵-۳۲.
- خنیفر، حسین؛ و مسلمی، ناهید. (۱۳۹۶). *اصول و مبانی روش‌های پژوهش کیفی: رویکردی نو و کاربردی* (جلد ۱). تهران: نگاه دانش.
- سیف، الله مراد. (۱۳۸۹). *مفهوم‌شناسی امنیت اقتصادی*. *فصلنامه آفاق امنیت*، ۳(۹)، ۷-۳۵.
- شورای قانون اساسی. (۱۳۶۸). *قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران*. بازیابی از مرکز پژوهش‌های مجلس: https://rc-demo.majlis.ir/fa/content/iran_constitution
- صیادزاده، علی، فرجام‌نیا، ایمان، حجاریان، عقیقه، و طاهری، بهمن. (۱۳۹۲). *اثر کسری بودجه بر امنیت اقتصادی ایران*. *فصلنامه مطالعات راهبردی*، ۱۶(۶۰)، ۹۱-۱۲۴.

- فاضلی، میرزا حسین. (۱۴۰۰). سازوکارهای فقه اسلامی در جهت تأمین امنیت اقتصادی. *افق‌های نو در فقه سیاسی*، (۱)۹، ۷۷-۹۴.
- کعبی، عباس، و فتاحی زفرقندی، علی. (۱۳۹۵). سیاست‌های کلی نظام؛ راهکار ارتقای نظام قانونگذاری در نظام جمهوری اسلامی ایران. *فصلنامه دانش حقوق عمومی*، (۱۵)۵، ۹۹-۱۲۲.
- مجمع تشخیص مصلحت نظام. (۱۳۷۹، ۱۲ ۲۰). *سیاست‌های کلی «امنیت اقتصادی»*. بازیابی از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) - مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی: <https://khl.ink/f/29281>
- مؤمنی، فرشاد. (۱۳۹۴). *اقتصاد سیاسی توسعه در ایران امروز*. تهران: نقش و نگار.
- ویسی، صالح، و امامیان، سهیل. (۱۳۹۹). تحلیل سناریوهای دفاع و توسعه پایدار اقتصادی کشور در شرایط تحریم، *فصلنامه مدیریت و پژوهش‌های دفاعی*، (۹۰)۱۹، ۸۵-۱۰۶.
- Asquith, P., Gertner, R., & Scharfstein, D. (1994). Anatomy of financial distress: An examination of junk-bond issuers. *The quarterly journal of economics*, 109(3), 625-658.
- Bengtsson, M. (2016). How to plan and perform a qualitative study using content analysis. *NursingPlus open*, 2, 8-14.
- Bianchi, F., Faccini, R., & Melosi, L. (2023). A Fiscal Theory of Persistent Inflation. *The Quarterly Journal of Economics*, qjad027, <https://doi.org/10.1093/qje/qjad027>
- Chodorow-Reich, G. (2014). The employment effects of credit market disruptions: Firm-level evidence from the 2008-9 financial crisis. *The Quarterly Journal of Economics*, 129(1), 1-59.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B., & Turner, L. A. (2015). *Research Methods, Design, and Analysis* (12 ed.). Essex: Pearson Education Limited.
- Cortés, P., Pan, J., Reuben, E., Pilosoph, L., & Zafar, B. (2022). Gender Differences in Job Search and the Earnings Gap: Evidence from the Field and Lab. *The Quarterly Journal of Economics*, qjad017, <https://doi.org/10.1093/qje/qjad017>
- Drisko, J., & Maschi, T. (2015). *Content Analysis*. Oxford University Press.
- Dynan, K. E. (2009). Changing household financial opportunities and economic security. *Journal of Economic Perspectives*, 23(4), 49-68.
- Grossman, G. M., & Helpman, E. (2021). Identity politics and trade policy. *The Review of Economic Studies*, 88(3), 1101-1126.
- Hanratty, M. J., & Blank, R. M. (1992). Down and out in North America: Recent trends in poverty rates in the United States and Canada. *The Quarterly Journal of Economics*, 107(1), 233-254.
- Kopczuk, W., Saez, E., & Song, J. (2010). Earnings inequality and mobility in the United States: evidence from social security data since 1937. *The Quarterly Journal of Economics*, 125(1), 91-128.
- Loewenstein, G., O'Donoghue, T., & Rabin, M. (2003). Projection bias in predicting future utility. *the Quarterly Journal of economics*, 1209-1248.
- Nishiyama, S., & Smetters, K. (2007). Does social security privatization produce efficiency gains?. *The Quarterly Journal of Economics*, 122(4), 1677-1719.
- Powell, R. (2013). Monopolizing violence and consolidating power. *The Quarterly Journal of Economics*, 128(2), 807-859.
- Veblen, T. (1899). The Preconceptions of Economic Science. *The Quarterly Journal of Economics*, 13(4), 396-426.
- Zhang, Y., & Wildemuth, B. M. (2009). *Qualitative analysis of content*. USA: Libraries Unlimited Inc, 520.

